

Niilo Mäki Instituutti
Niilo Mäki Institute

Niilo Mäki -säätiö

VUOSIKERTOMUS 2012

Niilo Mäki Instituutti
Niilo Mäki Institute

VUOSIKERTOMUS 2012

SISÄLLYSLUETTELO:

YHTEENVETOA TOIMINNASTA 2012	5
NIILO MÄKI SÄÄTIÖ INSTITUUTIN YLLÄPITÄJÄNÄ	8
Toiminta-ajatus ja tavoitteet	9
NIILO MÄKI INSTITUUTIN TOIMINTA VUONNA 2012.....	10
Lasten ja nuorten oppimisvaikeuksien avokuntoutuksen tutkimus- ja kehittämistoiminta (RAY AK2)	10
Puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen liittyvät oppimisvaikeudet.....	12
Yhteistyö Haukkarannan koulun (nyk. Onerva Mäen koulu) kanssa	12
Matemaattiset oppimisvaikeudet.....	13
Motoriset vaikeudet ja oppiminen	15
Tarkkaavuuden ongelmiin ja ylivilkkauteen liittyvät vaikeudet	16
Oppimisvaikeuksien ja muiden kognitiivisten häiriöiden kuntoutusta ohjaava diagnostiikka	16
Lukemissujuvuuden kehityksen tukeminen kouluikässä (RAY C21) (2012–2014)	17
Pienten lasten kognitiivisten kehitysviivästymien perhekeskeinen kuntoutus (VARKKU2), RAYC22 (2010–2013)	18
Oppimisvaikeudet ja lapsen oma kokemus (OMIS) RAY C24 (2010–2013).....	20
LukiMat-hanke, OKM (2007–2014)	20
Lukemisen osa-alue.....	20
Matematiikan ja oppimisen arvioinnin osa-alueet	21
Maahanmuuttajalasten lukemisen taitojen tukeminen verkkovälitteisesti (Ekapeli-Maahanmuuttaja), OKM (2009–2012)	22
MONIMAT - Tutkimus- ja kehittämishanke maahanmuuttajalasten matematiikan perustaitojen tukemiseksi esikoulussa sekä alkuopetuksessa, OKM (2009–2012)	23
MOTIVOIMAA –hanke, OPH-ESR (2009–2012).....	24
Polkuja läpäisyn tehostamiseen II (POLKUJA2), OPH (2012–2013).....	25
Mielen hyvinvointi –levittämishanke (2012–2013).....	26
työrauha kaikille (kelpo-verkosto) (2011–2012)	26
LASTENTUTKIMUSKLINIKKA.....	27
KOULUTUS-, TIEDOTUS- JA JULKAISUTOIMINTA	28
Koulutustoiminta	28
Tiedotustoiminta.....	30
Julkaisutoiminta	32
KEHITYSYHTEISTYÖ	33
Afrikkalaislasten äidinkielellään lukemaan oppimisen turvaaminen – laajemman hankkeen valmistelu (SWAHI), Ulkoministeriö (2011–2012)	33

Dysleksian kohdanneiden afrikkalaislasten lukemaanoppimismahdollisuuksien parantaminen - GraphoLearn Diploma Training programme (GL-hanke), Ulkoministeriö (2012–2014)	33
HALLINTO- JA TUKIPALVELUT (RAY AK4)	34
LIITTEET	37
LIITE 1.....	37
Niilo Mäki säätiön valtuuskunta vuodelle 2012.....	37
Niilo Mäki Säätiön hallitus vuodelle 2012.....	37
LIITE 2.....	39
Niilo Mäki Instituutin henkilökunta vuonna 2012	39
LIITE 3.....	45
Niilo Mäki Instituutin järjestämät koulutukset vuonna 2012	45
Liite 4.	51
Niilo Mäki Instituutin julkaisut vuonna 2012	51
LIITE 5.....	57
Niilo Mäki Instituutin projektit vuonna 2012.....	57

YHTEENVETOA TOIMINNASTA 2012

Niilo Mäki -säätiö jatkoi toimintaansa tarkoituksensa mukaisesti tukemalla lasten ja nuorten neuro-psykologisen arvioinnin ja kuntoutuksen kehittämistä. Säätiön ylläpitämän Niilo Mäki Instituutin keskeisenä tehtävänä on lasten ja nuorten oppimisvaikeuksien ja kehityksen erityishäiriöiden tutkimus ja niihin liittyvä arvioinnin ja avopalveluina toteutettavien kuntoutusmenetelmien kehittäminen, julkaisu ja kokeileminen, sekä alan asiantuntijoiden täydennyskoulutus. Niilo Mäki Instituutin toiminta vaikuttaa ja kohdentuu erityisesti oppimisvaikeuksia kohdanneisiin lapsiin ja nuoriin, heidän perheisiinsä, oppimisvaikeuksia työssään kohtaaviin ammattilaisiin, alalla toimiviin järjestöihin sekä oppilaitoksiin.

Raha-automaattiyhdistykseltä (RAY) Niilo Mäki -säätiö sai vuodelle 2012 edellisvuoden suuruiset avustukset perustoimintansa ylläpitämiseen sekä lasten ja nuorten avokuntoutuksen kehittämiseen. RAY kehitti vuonna 2012 uutta sähköistä seurantajärjestelmää, jonka pilotoinnissa Niilo Mäki -säätiö oli mukana. Vuonna 2012 kohdennettuihin avustuksiin haettiin tulevalle vuodelle lisärahoitusta alijäämän kattamiseksi. Alustavan jakoehdotuksen mukaan lisärahoitusta ei saada vuodelle 2013 haetun mukaisesti, mutta lisäystä kohdennettujen avustusten kokonaissummaan tulee 3,5 %.

Vuonna 2012 RAY rahoitti kolmea Niilo Mäki -säätiön projektia, joiden toiminta kohdentui lukemisen sujuvuuden kehittämiseen (RAYC21), pienten lasten perhekeskeiseen kuntoutukseen (RAYC22) sekä lasten omiin kokemuksiin oppimisvaikeuksista (RAYC24). Näiden lisäksi säätiö on yhteistyökumppanina RAY:n tukemassa ja CP-liiton koordinoimassa Mukaan!-hankkeessa. Projektit jatkuvat vuonna 2013. Uusiin projekteihin ei RAY:ltä saatu rahoitusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) tukemana toteutui LukiMat-hankkeen toiminnan ylläpito, joka jatkuu vuoden 2014 loppuun saakka. Rahoituksen turvin lukemisen ja matematiikan oppimiseen ja oppimisvaikeuksiin liittyvän verkkopalvelun sekä arviointi- ja harjoitusmenetelmien toimivuus ja saatavuus voidaan taata tulevinakin vuosina. OKM:n rahoittamana jatkuivat myös maahanmuuttajalasten lukemisen ja matematiikan oppimisvaikeushankkeet. Matematiikan hanke päättyi vuoden lopussa, mutta lukemisen hanke jatkuu vielä kevään 2013. LukiMat-toiminnan laajentamiseen kattamaan koko peruskoulu haettiin myös uutta rahoitusta, mutta rahoituspäätöstä ei vuodenvaihteeseen mennessä vielä saatu. Kuitenkin uudelle, vuonna 2013 käynnistyvälle positiivisen käyttäytymisen edistämiseen koulussa tähtäävälle tutkimus- ja kehityshankkeelle saatiin OKM:ltä myönteinen rahoituspäätös. Hanke toteutetaan yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa.

ESR-rahoitteisen nuorten opiskelun tukihanke (Motivoimaa) päättyi 2012 kesäkuussa. Hankkeen teemoja jatkettiin Polkuja2- sekä Mielen hyvinvointi-hankkeissa, joissa molemmissa Niilo Mäki -säätiö on osatoteuttajana.

Vuoden 2012 aikana saatiin Niilo Mäki -säätiön historian ensimmäinen Suomen Akatemian tutkimushanke. 2013 alussa käynnistytävä SELDI-hanke (Self-efficacy and learning disability interventions) keskittyy oppimisvaikeusinterventioiden kehittämiseen siten, että myös affektiiviset ja motivaatioon liittyvät tekijät otetaan huomioon. Tutkimushanke toteutetaan yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan erityispedagogiikan yksikön kanssa.

Uusi avaus oli myös Svenska Kulturfondenin myöntämä tuki Nallematikka-harjoitusmateriaalin kääntämiseksi ruotsiksi sekä matematiikan oppimisvaikeuksiin liittyvän uuden kirjan ruotsinnokselle.

Ulkoasianministeriön tukemissa kehitys yhteistyöhankkeissa toteutettiin mobiiliteknologiaa hyödyntäviä tukimenetelmiä afrikkalaisten lasten opetuksen tueksi. Menetelmiä laadittiin niin oppilaiden, kuin opettajienkin käyttöön. Vuonna 2012 päättyneessä hankkeessa varmistettiin myös laajemman kehittämistoiminnan aloittaminen ja koordinointi. Toisessa, vielä jatkuvassa hankkeessa käynnistettiin neljän kehittyvän maan (Sambian, Namibian, Kenian ja Tansanian) opettajien kouluttajien koulutus. Tavoitteena on lisätä opettajan kouluttajien ja sitä kautta opettajien tietämystä lukemisen opettamisesta, oppimisesta ja oppimisvaikeuksista sekä niihin kehitellyistä tukikeinoista. Koulutuksessa hyödynnetään mobiiliteknologiaa (mm. Graphogame-oppimisympäristö) mahdollisuuksia.

Niilo Mäki -säätiö osallistuu Jyväskylän yliopiston kanssa yhteisomistaman Graphogamen kehittämiseen ja levittämiseen. Muun muassa Jyväskylän yliopiston Agora Centerissä on käynnissä TEKES-rahoitteinen GLIDE-hanke, jonka tavoitteena on selvittää keinoja Graphogame-teknologian jakamiseksi ja jakelun rahoittamiseksi eri maissa. Graphogamen levittämistoimintaan liittyen Niilo Mäki -säätiön valtuuskunta valtuutti hallituksen valmistelemaan säätiön sääntöihin tehtävää muutosta, joka mahdollistaisi toiminnan myös ulkomailla.

Yhteistyö Haukkarannan koulun (nykyisin oppimis- ja ohjauskeskus Onerva) kanssa jatkui niin tutkimus- ja kehittämistoiminnassa, kuin materiaalintuotannossakin.

Useat uusista hankkeista toteutetaan yhteistyönä eri yliopistojen, oppilaitosten ja/tai järjestöjen kanssa. Tämä takaa toiminnalle erinomaisen laadun sekä mahdollisuudet levittää tietoa laajalle niin tutkijayhteisössä, kuin tiedon ja menetelmien hyödyntäjien keskuudessa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan periaatteena on korkea laatu ja tehokas soveltaminen käytäntöön.

Niilo Mäki Instituutin koulutustoiminnan tuotot lisääntyivät vuonna 2012. Tuottoja syntyi erityisesti Hyvä Alku-tapahtumasta, joka keräsi ennätyksellisesti n. 3500 osallistujaa ja loppuunmyydyin näytteileasettajaosaston. Tilauskoulutusten ja muiden itse järjestettyjen, sekä Opetushallituksen rahoittamien koulutusten määrä kasvoi. Osa koulutuksista toteutettiin yhteistyönä muiden koulutusta tarjoavien organisaatioiden kanssa. Myös julkaisutoiminta jatkui tehokkaana ja julkaisujen myynnistä saadut tuotot kasvoivat. Koulutus- ja julkaisutoiminnasta saadut tuotot lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna, mikä vaikutti myönteisesti Niilo Mäki -säätiön kokonaistulokseen.

Niilo Mäki Instituutin tiedotustoimintaa tehostettiin kouluttamalla tutkimus- ja projektihenkilöstöä räätälöidyllä koulutuksella. Vuonna 2012 käynnistettiin myös NMI:n ilmeen uudistustyö, joka jatkuu edelleen.

Selvitys toiminnan laajuudesta

Niilo Mäki Instituutissa oli vuonna 2012 meneillään 14 avustuksen saanutta tutkimus- tai kehittämisprojektia. Lisäksi Instituutti oli osatoteuttajana kolmessa muun tahon hallinnoimassa hankkeessa. Vuoden lopulla työntekijöitä oli 40 henkilöä, joista 30 kokopäiväisessä ja 10 osa-aikaisessa työsuhteessa. Suurin osa työntekijöistä työskenteli tutkijan, projektityöntekijän tai suunnittelijan nimikkeellä. Kokoaikaiseksi muutettuna NMI:n työntekijöiden lukumäärä oli kuukausittain keskimäärin 39,6 henkilöä. Tuntityön tekijöitä oli noin 1,5 henkilötyövuoden verran.

Olellaiset tapahtumat tilikauden jälkeen

Uudet hankkeet (SELDI ja positiivisen käyttäytymisen edistäminen koulussa) ovat käynnistyneet suunnitelmien mukaisesti.

Uusia hankehakemuksia on ryhdytty valmistelemaan. Rahoitusta aiotaan hakea Raha-automaattiyhdistykseltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, Suomen Akatemialta ja Kelalta. Myös muita mahdollisia rahoituslähteitä selvitetään. Yhteistyöneuvotteluja järjestöjen, yritysten ja yliopistojen kanssa on myös aloitettu.

Henkilöstön sisäistä koulutusta on suunniteltu mm. esiintymiseen sekä koulutusten valmisteluun liittyen. Tavoitteena on varmistaa kouluttajaresurssit myös jatkossa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Niilo Mäki -säätiön toiminta tulee jatkumaan maltillisesti kasvaen. Vuoden 2013 aikana haetaan aktiivisesti rahoitusta uusille hankkeille sekä pyritään ylläpitämään koulutus- ja julkaisutoimintaa nykyisellä tasolla. Hyvin toimiva yhteistyö muiden alan toimijoiden kanssa jatkuu ja useat uusista hankkeista rakennetaan yhteistyön pohjalle. Näkyvyyttä mediassa lisätään ja Niilo Mäki Instituutin tunnettuus paranee. Henkilöstössä on Niilo Mäki -säätiön voimavara ja henkilöstön työhyvinvoinnin ja ilmapiirin ylläpitäminen on ensiarvoisen tärkeää. Säätiön toiminnassa korostuu edelleen laadukkuus ja korkea taso sekä toimien sovellettavuus käytännön toimijoiden avuksi.

NIILO MÄKI SÄÄTIÖ INSTITUUTIN YLLÄPITÄJÄNÄ

Jyväskylän yliopistoyhdistys ry., Jyväskylän kaupunki sekä Haukkalan lastenpsykiatrisen hoitolaitoksen kannatusyhdistys ry. perustivat 21.6.1990 Niilo Mäki Säätiön tukemaan lasten ja nuorten oppimisvaikeuksiin liittyvää, erityisesti neuropsykologista tutkimusta ja kuntoutusta. Tavoitteensa toteuttamiseksi säätiö ylläpitää Niilo Mäki Instituuttia (NMI), joka toimii itsenäisenä yksikkönä kiinteässä yhteistyössä Jyväskylän yliopiston eri laitosten kanssa. Instituutin keskeisenä tehtävänä on lasten oppimisvaikeuksien ja kehityksen erityishäiriöiden tutkimus ja niihin liittyvän arvioinnin ja avopalveluina toteutettavien kuntoutusmenetelmien kehittäminen ja kokeileminen, sekä alan asiantuntijoiden täydennyskoulutus ja tukimateriaalin tuottaminen. Instituutti on yli 20 vuotta kestäneen toimintansa aikana vakiinnuttanut asemansa merkittävänä suomalaisena oppimisvaikeutta koskevan tiedon tuottajana ja kokoajana.

Niilo Mäki Säätiön hallintoelimiä ovat valtuuskunta ja hallitus. Kaksi kertaa vuodessa kokoontuvaan valtuuskuntaan kuuluu puheenjohtajan lisäksi 12 jäsentä, jotka valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan (liite 1). Syyskokouksessa vahvistetaan seuraavan kalenterivuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio ja kevätkokouksessa toimintakertomus edellisen kalenterivuoden toiminnasta sekä tilinpäätös ja tilintarkastajien lausunto. Valtuuskunta nimittää hallituksen puheenjohtajan, jäsenet ja varajäsenet (liite 1) vuodeksi kerrallaan. Vuonna 2012 hallitus kokoontui 11 kertaa. Vuoden 2012 syyskokouksessa valtuuskunta antoi hallitukselle tehtäväksi valmistella Niilo Mäki –säätiön sääntöihin tehtävää muutosta, joka mahdollistaisi säätiön toiminnan myös ulkomailla erityisesti GraphoGame-oppimisympäristön levittämiseen liittyen.

Säätiön vuosi 2012 oli varsin onnistunut. Tilikauden tulos oli ylijäämäinen, johtuen koulutustuottojen lisääntymisestä sekä erityisesti Hyvä Alku-tapahtuman tuotoista. Lisäystä tulokseen aiheutti myös Opetushallituksen rahoittamien koulutusten maksatusten ajoittuminen vuodelle 2012. Säätiön toiminnan kuluja onnistuttiin myös jonkin verran karsimaan.

Kuluneella tilikaudella Raha-automaattiyhdistyksen myöntämät kohdennetut avustukset ovat pysyneet entisellä tasolla, mutta vuodelle 2013 niihin myönnettiin 3,5 % lisäys. Hanketoiminta pysyi pääosin talousarviossa. Koulutus- ja julkaisutoiminnan tuotot ovat välttämättömiä Instituutin toiminnalle. Niitä käytetään säätiön perustoimintaan kohdennetun avustuksen alijäämän kattamiseen ja koulutustoiminnan toteuttamisen lisäksi monenlaiseen muuhun toimintaan, kuten esimerkiksi tutkijoiden lyhytaikaiseen palkkaukseen, kehitysyhteistyöhankkeen omarahoitusosuuden kattamiseen, tutkijoiden koulutus- ja kongressikuluihin, henkilökunnan ja työyhteisön kehittämiseen sekä alan tutkimustyön tukemiseen apurahoin ja muilla tuilla.

2012 käynnissä oli 14 tutkimus- tai kehittämisprojektia. Vuoden lopulla Instituutissa työskenteli kuukausipalkkaisessa työsuhteessa **40** henkilöä, joista 30 kokopäiväisessä ja 10 osa-aikaisessa työsuhteessa. **Kokoaikaiseksi** muutettuna NMI:n työsuhteista muodostui keskimäärin **39,6** henkilöä/kk. Henkilömäärä väheni viime vuoteen verrattuna.

Instituutin kansainvälisesti arvostettu tutkimustoiminta jatkui instituutin tutkijoiden lukuisina artikkeleina kansainvälisissä ja kansallisissa julkaisuissa, kongressiesitelminä kansainvälisissä seminaareissa ja kongresseissa sekä ulkomaalaisten tutkijoiden vierailuilla Instituutissa.

TOIMINTA-AJATUS JA TAVOITTEET

Jokaisella lapsella on oikeus oppia lukemisen, kirjoittamisen, laskemisen ja oman toiminnan ohjauksen perustaidot - myös niillä, joille oppiminen on vaikeaa. Oppimisvaikeudet ovat suuri yhteiskunnallinen haaste nyky-yhteiskunnassa, jossa tarvitaan yhä laajempia perustaitoja. Nuorten ja nuorten aikuisten syrjäytyminen on noussut viime aikoina esille yhteiskunnallisessa keskustelussa ja ongelman ratkaisemiseksi on etsitty keinoja eri tavoin.

Riittävät perustaidot edellä mainituissa taidoissa luovat pohjan nuoren menestykselliselle koulutusrallalle ja työllistymiselle ja sen myötä yhteiskunnassa selviytymiselle ja henkilökohtaiselle elämänlaadulle. Ne toimivat suojaavina tekijöinä ehkäisten syrjäytymisvaaraa. Koulutusjärjestelmän väliin-putoajilla - oppimisesta syrjäytyvillä - on huomattavasti muita suurempi riski laajaankin syrjäytymiseen yhteiskunnasta. Tehokas vaikuttamisen keino on oikea-aikainen oppimisvaikeuksiin puuttuminen. Niilo Mäki Instituutin keskeisenä toiminta-ajatuksena onkin ennaltaehkäistä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten syrjäytymistä oppimisesta. Varhaisvaiheen ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi myös myöhemmin ilmenevät oppimisvaikeudet ovat arvioinnin ja tukitoimien kehittämisen kohteena.

Oppimisvaikeuksien tutkimista ja ennaltaehkäisyä lähestytään Niilo Mäki -säätiössä myös kansainvälisestä näkökulmasta. Niilo Mäki -säätiön pitkäjänteinen kehitysyhteistyö ja muu kansainvälinen toiminta on luonut säätiöstä globaalien vastuunkantajien. Erityisesti viime vuosien aikana työtä on tehty lukutaidon tukemiseksi ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisemiseksi myös Suomen ulkopuolella, erityisesti kehittyvissä maissa.

Niilo Mäki Instituutti pyrkii edellä mainittuihin tavoitteisiin:

- kehittämällä lasten oppimisvaikeuksien ja kehityksellisten häiriöiden arviointia ja kuntoutusta tieteellisen tutkimukseen perustuen
- tuomalla oppimisvaikeuksia koskevaa tietoa eri ammattiryhmille ja ihmisille, joilla on oppimisvaikeuksia
- ylläpitämällä tutkimus-, kehittämis- ja tietopalveluja vammaisjärjestöjen ja oppimisvaikeuksia kohdanneiden ihmisten toiminnan tueksi
- kokoamalla kansainvälistä ja kotimaista tietoa sekä kehittämällä toimialansa asiantuntijuutta, jolla pyritään vaikuttamaan suomalaisiin palvelujärjestelmiin
- toimimalla kehitysmaiden lasten oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisemiseksi kehitysyhteistyöhankkeiden kautta.

NIILO MÄKI INSTITUUTIN TOIMINTA VUONNA 2012

Niilo Mäki Instituutin toiminnan perustavoitteena on palvella lapsia ja nuoria, joille oppimisvaikeudet muodostavat kehityksellisen haasteen, heidän perheitään ja muita huoltajiaan sekä oppimisvaikeuksien kanssa työskenteleviä ammattilaisia. Tähän pyritään tutkimalla ja kehittämällä oppimisvaikeuksien arviointi-, opetus- ja kuntoutusmenetelmiä sekä tuottamalla oppimisvaikeuksien arvioinnissa, ennaltaehkäisyssä ja kuntoutuksessa tarvittavaa materiaalia. Oppimisvaikeuksien moninainen ilmeminen ja eri vaikeuksien ilmiäsujujen keskinäinen päällekkäistyminen ovat toimintaa suuntaavia tekijöitä. Keskeisimpiä tutkimus- ja kehittämisalueita ovat:

- puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen liittyvät oppimisvaikeudet,
- matemaattiset oppimisvaikeudet,
- motoristen taitojen oppimisen ongelmat,
- tarkkaavuuden ongelmiin ja ylivilkkauteen liittyvät vaikeudet,
- laaja-alaiset oppimisvaikeudet, oppimisvaikeuksien päällekkäistyminen

Niilo Mäki Instituutin toimintaa vuonna 2012 kuvaavassa osuudessa on kunkin hankkeen esittelyn loppuun liitetty julkaisuluettelo aihealueelta vuoden aikana ilmestyneistä tai julkaistavaksi hyväksytyistä julkaisuista sekä esityksistä kansallisissa ja kansainvälisissä konferensseissa ja tapahtumissa. Julkaisut ovat myös yhtenäisenä luettelona toimintakertomuksen liitteenä 4.

LASTEN JA NUORTEN OPPIMISVAIKEUKSIEN AVOKUNTOUTUKSEN TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA (RAY AK2)

NMI:n tutkimus- ja kehittämistoiminnan keskeisenä rahoittaja on RAY, joka on myöntänyt vuodesta 2002 lähtien kohdennettua toiminta-avustusta (AK2). Tämän lisäksi kehittämis- ja tutkimustyötä tehdään monissa yhteistyöhankkeissa, joihin liittyy RAY:n ulkopuolista rahoitusta sekä yliopistojen kanssa tehtävä yhteistyö, joka usein tuottaa eritasoisia opinnäytetöitä. Omien opinnäytetöiden ohella NMI:n tutkijat toimivat vuonna 2012 yhteistyöhankkeissa ohjaajina väitös-, lisensiaatti- ja pro gradu – tutkimuksissa ja arvioijina kotimaisille ja kansainvälisille tutkimusjulkaisuille (esim. British Journal of Educational Psychology, Scandinavian Journal of Educational research, Early Childhood Research Quarterly, Journal of Abnormal Child Psychology, Journal of Research in Reading, Educational Research Review, Learning and Individual Differences). RAY:lta saatava kohdennettu avustus on Niilo Mäki Säätiön perustoiminnan jatkuvuuden turvaamisen kannalta elintärkeä ja mahdollistaa eri tutkimushankkeissa tuotetun tiedon jalostamisen käytäntöön levitettävään muotoon. Avustus mahdollistaa myös pienempiä, alustavia tutkimus- ja kehittämishankkeita.

NMI:n Kummi-sarja on vakiinnuttanut asemansa korkealaatuisena arviointi- ja kuntoutusmateriaalien julkaisuna. Vuonna 2012 julkaistiin kaksi kummi-sarjan julkaisua. Kummi 9 (Työrauha kaikille – Toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi) käsittelee hyvin ajankohtaista koululuokkien työrauhaan liittyvää kysymystä. Työrauha kaikille -toimintamallin avulla voidaan tukea luokkia 5.–9., joissa työrauhaongelmat ovat muodostuneet oppimisen ja opetuksen esteeksi. Tukitoimimallilla pyritään vähentämään työrauhaongelmien esiintymistä ja parantamaan tätä kautta oppimisilmapiiriä

luokassa. Oppaan avulla kouluilla voidaan suunnitella, toteuttaa ja arvioida luokkatason tukitoimia häiriökäyttäytymisen vähentämiseksi. Vuoden 2012 aikana on viimeistely myös Kummi 10 (Tavoitteena sujuva lukutaito -teoriaa ja harjoituksia) –teosta. Vuoden 2013 alussa julkaistava Kummi 10 tarjoaa lukutaidon kanssa työskenteleville sekä teoriatietoa lukemisen sujuvuuden harjoittelemisesta että käytännön harjaannuttamismenetelmiä. Kummiin on koottu tiivistetysti, mitä tällä hetkellä tiedetään lukemisen sujuvuuden kehittymisestä ja kuntouttamisesta.

Kummien lisäksi vuonna 2012 julkaistiin Oulun yliopistossa kehitetty äänteellisen kehityksen arviointimenetelmä (Fonologiatesti) 2–6-vuotiaiden suomen kieltä omaksuvien lasten fonologisen kehityksen arviointiin ja seurantaan sekä fonologisten ongelmien diagnosointiin, sekä saatiin painatusvalmiiksi matematiikan oppimisvaikeuksien ehkäisyyn ja kuntoutukseen suunniteltuun SELKIS-sarjaan vähennyslaskutaitojen harjoitusohjelma.

NMI:n asiantuntija on toiminut jäsenenä Suomen Psykologiliiton ja Suomen psykologisen seuran perustamassa testilautakunnassa, joka toimii asiantuntijana testeihin ja niiden käyttöön liittyvissä kysymyksissä tuottaen suosituksia sekä antaen lausuntoja. NMI:n työntekijä on toiminut kuluvana vuonna asiantuntijana kahdessa testilautakunnan työryhmässä, jossa toisessa tuotettiin suositus tietokoneavusteisen psykologiseen tutkimukseen sekä etätestaukseen sekä toisessa kirjoitettiin selostus älykkyydestien muutoksen vaikutuksista kehityksellisten häiriöiden diagnostiikkaan (ks. www.testilautakunta.fi).

NMI:ltä on toiminut myös kaksi työntekijää Opetushallituksen kansallisten oppimisarvioiden työryhmässä kutsuttuna asiantuntijoina.

Yhdessä yhteistyötahojen (mm. Psykologian laitoksen Huippututkimusyksikön ja Kehitysvammaliiton) kanssa työstettiin myös julkaisuja, jotka eivät liity yksittäiseen oppimisvaikeuteen.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaa kuvaavassa osuudessa on kunkin hankkeen esittelyn loppuun liitetty julkaisuluettelo aihealueelta vuoden aikana ilmestyneistä tai julkaistavaksi hyväksytyistä julkaisuista. Julkaisut ovat myös yhtenäisenä luettelona toimintakertomuksen liitteenä 4.

Julkaisut 2012

Ahonen, T., & Korkman, M. (2012, 1.4.2012). Vieraskynä: Oppimisvaikeuksiin pitää puuttua varhain. Helsingin Sanomat, p.A2.

Aro, M., Aro, T., Koponen, T., & Viholainen, H. (2012). Oppimisvaikeudet. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.). Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Vastapaino: Tampere.

Hannonen, R., Komulainen, J., Riikonen, R., Ahonen, T., Eklund, K., Tolvanen, A., Keskinen, P. & Nuuja, A. (2012). Academic skills in children with early-onset type 1 diabetes: The effects of diabetes-related risk factors. *Developmental Medicine & Child neurology*, 54 (5), 457-463. doi:10.1111/j.1469-8749.2012.04248.x

Määttä, S., Laakso, M.-L., Tolvanen, A., Ahonen, T., & Aro, T. (2012). Developmental trajectories of early communications skills. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 55, 1083 – 1096.

Räsänen, P. (2012) Lapsityövoimaa, kamelikirjastoja ja kännykkäpelejä - Oppiminen ja oppimisvaikeudet kehitysmaissa. Suullinen esitys Oikeus Oppimiseen -päivillä Jyväskylässä 7.-8.6.2012.

Räsänen, P. (2012). Modalidad de enseñanza de Educación Inicial en Finlandia. An invited presentation in the 12° Encuentro Internacional de Educación Inicial y Preescolar. 12–14 November, 2012, Monterrey, México.

Puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen liittyvät oppimisvaikeudet

NMI on osallistunut aktiivisesti Suomen Akatemian rahoittamien Jyväskylän yliopiston psykologian huippututkimusyksiköiden ”Ihmisen kehitys- ja sen riskitekijät” (JLD –Jyväskylä Longitudinal Study of Dyslexia) sekä sen seuraajan Oppiminen ja Motivaatio -huippuyksikön tutkimushankkeisiin. NMI:n työntekijät ovat osallistuneet hankkeiden alusta asti sekä hankkeiden suunnitteluun, arviointivälineiden valintaan ja kehittämiseen sekä tutkimusaineistojen käsittelyyn ja julkaisemiseen. Molemmissa hankkeissa on koottu merkittävät ja laajat seuranta-aineistot, joiden analyysi ja raportointi jatkuu pitkälle hankkeiden päättymisen jälkeenkin.

Julkaisut 2012

Aro, T., Eklund, K., Nurmi, J.-E., & Poikkeus A.-M. (2012). Early language and behavioral regulation skills as predictors of social outcomes. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 2, 395 – 408.

Kiuru, N., Poikkeus, A.-M., Lerkkanen, M.-K., Pakarinen, E., Siekkinen, M., Ahonen, T., & Nurmi, J.-E. (2012). Teacher-perceived supportive classroom climate protects against detrimental impact of reading disability risk on peer rejection. *Learning and Instruction*, 22 (5), 331-339. doi:10.1016/j.learninstruc.2011.12.003

Lautamo, T., Laakso, M.-L., Aro, T., & ahonen, T. (submitted). Test-retest reliability of the Play Assessment for Group Settings (PAGS) *American Journal of Occupational Therapy*

Määttä, S., Laakso, M.-L., Tolvanen, A., Ahonen, T., & Aro, T. (2012). Developmental trajectories of early communication skills. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 55 (4), 1083-1096. doi:10.1044/1092-4388(2011/10-0305)

Yhteistyö Haukkarannan koulun (nyk. Onerva Mäen koulu) kanssa

NMI ja Haukkarannan koulu ovat tehneet tiivistä ja monimuotoista yhteistyötä koko instituutin toiminnan ajan. Asiantuntijavaihtoa ja koulutustoimintaa on jatkettu hyväksi havaitun toimintatavan mukaan. NMI:n ja Haukkarannan yhteisten hankkeiden kohteena vuoden 2012 aikana ovat olleet erityisesti kielen kehityksen vaikeudet, kehityksen tukeminen ja taitojen arviointi; nähdyn ja kuullun puheen havaitseminen, matematiikan taitojen ja lukutaidon kehittäminen sekä oppimisvaikeuksien arviointi.

Nähdyn ja kuullun eli audiovisuaalisen puheen havaitsemisen tutkimus on keskittynyt puheen havaitsemiseen ja huuliolukuun vaikeissa kuunteluolosuhteissa. Artikkelikäsikirjoitus kielihäiriöisten oppilaiden aineistosta (Audiovisual speech perception in children with specific language impairment in degraded listening conditions) on hyväksytty julkaistavaksi *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*-lehdessä.

”Matematiikka paremmaksi”-hankkeessa on kokeiltu jo olemassa olevaa matematiikan taitojen arviointi- ja harjoitusmateriaalia sekä tuotettu materiaalia kielihäiriöisten lasten matematiikan taitojen arviointiin ja harjoittamiseen. Yhteenlaskumateriaali valmistui syksyllä 2011, ja vuonna 2011 käynnistyi myös vähennyslasku-strategiamateriaalin kokeiluvaihe. Vähennyslaskumateriaalia työstettiin saatujen kokemusten perusteella, ja se julkaistaan keväällä 2013. Lisäksi vuonna 2012 Matpa-hankkeen toiminnan yhtenä painopisteenä oli opettajien matematiikan taitojen arvioinnin ja arviointitiedon tulkinnan tukeminen.

Toimintavuoden aikana on jatkettu myös käytännön opettajan oppaan laatimista kielihäiriöisten lasten lukemaan oppimisen tueksi. Opas perustuu aiemmin valmistuneeseen väitöskirjatutkimukseen. Lisäksi aloitettiin ”Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa”-kirjan uusitun painoksen suunnittelu, ja kokeiltiin uuden WISC-IV – testin toimivuutta muiden kohderyhmien lisäksi Haukarannan koulussa lapsilla, joilla on kielen kehityksen vaikeuksia.

Keskeiset yhteistyötahot

Kaikki osahankkeet on toteutettu yhteistyössä Haukarannan koulun kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat olleet

- Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu, Helsingin yliopiston psykologian laitos ja Jyväskylän yliopiston psykologian laitos (Nähdyn ja kuullun puheen havaitseminen),
- Chris Donlan, University of London (Matematiikka paremmaksi) sekä
- Jyväskylän yliopisto, Kuopion yliopistollinen sairaala ja PS-kustannus (”Joko se puhuu?” – kirjan uusitun painoksen tuottaminen).

Julkaisut 2012

Meronen, A., Tiippana, K., Westerholm, J. & Ahonen, T. (2013). Audiovisual speech perception in children with developmental language disorders in degraded listening conditions. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 56, 1–11.

Pulkkinen-Kanttonen, K. (2012). ”Valitse suurin luku” Tutkimus numeeristen perustaitojen hallinnasta 12 - 16 -vuotiailla lapsilla, joilla on kielellistä erityisvaikeutta. Kehityopsykologian lisensiaatintyö. Jyväskylä yliopisto. Psykologian laitos.

Matemaattiset oppimisvaikeudet

Niilo Mäki Instituutti on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä suomalaista matematiikan oppimisvaikeuksien tutkijoiden verkostoa. NMI:n edustaja toimi verkoston puheenjohtajana sekä pohjoismaisen tutkijaverkoston johtokunnassa kesään 2012 asti, jolloin vetovuoro siirrettiin Helsingin yliopistolle.

Pienten lasten matemaattisten taitojen ja kehityksen tutkimusta jatkettiin yhteistyössä Turun yliopiston oppimistutkimuksen keskuksen kanssa. Yhteistyö keskittyi vuonna 2012 kahden kolmen tutkimus- ja kehittämiskysymyksen ympärille. Ensimmäisenä varhaiskuntoutus-hankkeen vaikuttavuus-tutkimuksen tulosten analysointiin ja raportointiin, toisaalla uuden kielellisen varhaiskuntoutushankkeen tutkimuksen toteuttamisessa (ks. toisaalla tässä raportissa) sekä kolmanneksi matemaattisten taitojen varhaiskehitystutkimuksen seurannasta, josta lähetettiin artikkelikäsikirjoitus arvioitavaksi.

NMI:n kaksi asiantuntijaa on mukana Opetushallituksen 9. luokkalaisten matematiikan oppimistulosten kansalliseen arviointitutkimuksen työryhmässä. Tutkimusaineiston keruu toteutettiin keväällä 2012. Kysessä on merkittävä tutkimusaineisto, jossa on seurattu samaa 3502 lapsen matemaattisten taitojen kehitystä 3. luokan alusta lähtien. Tämä on toinen kerta, kun NMI:n asiantuntijoita pyydettiin mukaan kansallisten arviointien toteuttamiseen. NMI:n osuus on heikosti suoriutuvien oppilaiden suoriutumisen ja tukitoimien analysointi. Tulokset julkaistaan Opetushallituksen raporttisarjassa keväällä 2013.

NMI:n toimittama ”Matematiikka –näkökulmia opettamiseen ja oppimiseen” –kirja (painokset 1997 ja 2004) on ollut kaikkien korkeakoulujen opetussuunnitelmissa alan keskeinen perusteos opiskelijoille. Molempien kirjojen painokset ovat loppuunmyytyjä. Kirjasta on tarkoitus tuottaa kokonaan uudistettu laitos yhteistyössä Tampereen yliopiston kasvatustieteen laitoksen kanssa. Vuonna 2012 työstettiin käsi- ja oppikirjan artikkeleita. Kirjan kirjoittajiksi saatiin koottua lähes 40 alan johtavaa asiantuntijaa Suomesta. Teos pyritään julkaisemaan vuoden 2013 aikana.

Niilo Mäki Instituutin ja Haukkarannan koulun yhteisessä ”Matematiikka paremmaksi” - hankkeessa on kokeiltu ja kehitetty matematiikan arviointimateriaalia sekä luotu toimintamalleja, jotka tukevat huolellista matematiikan taitojen arviointia. Lisäksi on tuotettu uutta tutkimustietoa kielellisten kognitioiden ja matematiikan taitojen yhteydestä (Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma: Piirainen, 2011; Psykologian lisensiaattityö: Pulkkinen- Kantonen, 2012).

NMI on aloittanut yhteistyön Näkövammaisten koulun kanssa näkövammaisten lasten matematiikan opetuksen ja muun laajemman yhteistyön kehittämiseksi. Näkövammaisten koulu yhdistyi Haukkarannan koulun kanssa oppimis- ja ohjauskeskus Onervaksi. Vuonna 2012 jätettiin myös yhteinen hankelohje Näkövammaisten koulun kanssa RAY:lle hahmotushäiriöiden kuntoutuksesta, jolle ei kuitenkaan vielä myönnetty rahoitusta.

Vuoden 2012 aikana NMI:n tutkijat osallistuivat kansainvälisiin kongresseihin sekä vuosittain Suomessa järjestettävään tutkijatapaamiseen pitäen näissä matematiikan oppimisvaikeuksiin liittyviä esityksiä.

Julkaisut 2012

Aunio, P., Hannula, M., & Räsänen, P. (2012). Matemaattisten taitojen varhaiskehitys. (ss. 53–84). Teoksessa T. Asunmaa & J. Vainionpää (toim.). Samalta viivalta 6. Valtakunnallisen kasvatusalan valintayhteistyöverkoston kirjallisen kokeen aineisto 2012. Opetus 2000, PS-Kustannus: Juva.

Koponen, T., Salmi, P., Torppa, M., Eklund, K., Aro, T., Aro, M., Poikkeus, A.-M., Lerkkanen, M.-K., & Nurmi, J.-E. (submitted). Peer-reviewed scientific articles (sorted by publication year) Counting and Rapid Naming as Predictors of Arithmetic and Reading Fluency. *Journal of Educational psychology*

Koponen, T., Salmi, P., Eklund, K., & Aro, T. (in press). Counting and RAN: Predictors of calculation and reading fluency. *Journal of Educational Psychology*.

López-Rolón, A., Chagas, P., Alzugaray, D., Godoy, M., Räsänen, P., Shock, J., & Wood, G. (2012). Screening online de la discalculia. Transferencia de know-how internacional a Argentina. X Congreso Argentino de Neuropsicología. Jueves 1 de noviembre de 2012. Buenos Aires, Argentina.

Rusanen, E., & Räsänen, P. (2012). Matematiikassa heikosti suoriutuneiden lasten laskustrategioiden kehitys. NMI-Bulletin, 3, 28–41.

Räsänen, P. (2012). Laskemiskyvyn häiriö eli dyskalkulia. *Duodecim*, 128, 63–72.

Räsänen, P. (2012) Basic Number Skills of First to 4th Grade Children in Ethiopia. A presentation in the conference of the British Council on General Education Quality, Access and Equity: Research into Practice. 2-4 April 2012, Addis Ababa, Ethiopia.

Räsänen, P. (2012). Computer-assisted interventions (CAI) on dyscalculia. An invited presentation in The first Cambridge Conference and Workshop on Developmental Dyscalculia. 13-14 September, 2012. The Centre for Neuroscience in Education, Department of Psychology, Cambridge, UK.

Zhang, X., Koponen, T., Räsänen, P., Aunola, K., Nurmi, J.-E., & Lerkkanen, M.-K. (2012). Counting Skills Mediate the Linguistic and Spatial Pathways to Arithmetics.

Motoriset vaikeudet ja oppiminen

CP-liiton koordinoima Mukaan!-hanke käynnistyi tammikuun alussa 2012. Hankkeessa työskentelivät vuoden alusta projektipäällikkö Elina Hakkarainen ja Niilo Mäki Instituutin Neure-tiimi, johon kuului Tuire Koponen, Johanna Manninen, Helena Palm, Ivan Maslov ja Oleksandr Maslov. LitM Piritta Asunta aloitti projektitutkijana 1.4.2012. Hänen tehtävänä on motoriikan havainnointilomakkeen kehittäminen ja motoriikkakerhojen suunnittelu sekä muut hanketyöt.

Niilo Mäki Instituutin osuus hankkeesta on erityisesti Neure-ohjelmaan liittyvä kehitystyö.

Hankkeen ensimmäisen vuoden tavoitteet liittyivät toiminnan käynnistämiseen ja menetelmien suunnitteluvaiheeseen. Hankkeen ensimmäisenä tavoitteena vuodelle 2012 oli kehittää tietokonepohjaisia arviointimenetelmiä CP-vammaisten lasten ja nuorten lukemisen ja laskemisen perustaitojen ja niihin liittyvien alataitojen arviointiin. Tehtävät tulevat olemaan nk. esteettömiä arviointitehtäviä, jolloin motoriikan ja näönkäytön pulmat on huomioitu siten, että mahdollisimman moni lapsi pystyisi suorittamaan tehtävät vamman vaikeusasteesta riippumatta. Ensimmäisen toimintavuoden aikana kehitettiin kymmenen tehtävää, joihin oli sovellettu esteettömyyden ajatusta. Tehtävien ”päälle” tullaan vielä rakentamaan ominaisuus, joka mahdollistaa mm. kirjasinkoon ja kuvioiden koon sekä värikontrastien säätämisen lapselle itselleen sopivimmaksi yhdistelmäksi.

Suunnittelun tueksi Neure-tiimi vieraili Ruskeasuon koululla Helsingissä keskustelemassa tehtäviin liittyvistä toiveista ja ajatuksista Ruskeasuon koulun henkilökunnan kanssa. Kävimme vierailulla myös Keski-Suomen keskussairaalan apuvälineyksikössä Tikoteekissa. Käynnistimme yhteistyöverkoston Jyväskylän alueella toimivien CP-vammaisten lasten tai näönkäyttöön liittyvien asioiden kanssa työskentelevien ammattilaisten välille. Mukaan kutsuttiin edustajat Onerva Mäen koulusta, Tikoteekista ja Huhtarinteen koulusta Jyväskylästä. Ensimmäinen tapaaminen työpajan merkeissä sovittiin helmikuulle 2013.

DCD-havainnointilomakkeen kehittämisen suhteen pyrittiin löytämään kansainvälisistä havainnointilomakkeista käännettäväksi soveltuva kyselylomake. Kartoituksen jälkeen käänösprosessiin valittiin hollantilainen motoriikan havainnointilomake Motor Observation Questionnaire for Teachers (MOQ-T). Se on 18-kohtainen kyselylomake, jonka lapsen tunteva liikunnanopettaja tai luokanopettaja voi täyttää noin viidessä minuutissa. Lomakkeella havainnoidaan lapsen hieno- ja karkeamotorisia taitoja ja pistemäärän perusteella voidaan päätellä, onko lapsella mahdollisesti pulmia motorisessa oppimisessa. MOQ-T –lomakkeen suomenkielisen ja suomenruotsinkielisen käännöksen oikeudet myönnettiin yksinoikeudella Niilo Mäki Säätiolle testin kehittäjän Marina Schoemakerin ja NMS:n välisellä sopimuksella. NMS ja Suomen CP-liitto ry sopivat keskinäisellä sopimuksella lomakkeen maksuttomasta käyttöoikeudesta hanke- ja tutkimuskäytössä. Havainnointilomake saatetaan sähköiseen muotoon ja julkaistaan NMI:n sivuilla

NMI on ollut mukana myös Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätio LIKESin tutkimushankkeen työryhmässä, missä analysoidaan oppimisen, kouluosaavutusten, kognitiivisten taitojen ja liikunnan välisiä yhteyksiä viidesluokkalaisten lasten seurantaotoksessa.

Julkaisut 2012

Viholainen, H., Aro, T., Purtsi, J., Tolvanen, A., & Cantell, M. (in revision). Connections between self-evaluated motor competence and psychosocial well-being in adolescence mediated by self-concept of physical education, reading and mathematics. *British Journal of Educational Psychology*

Tarkkaavuuden ongelmiin ja ylivilkkauteen liittyvät vaikeudet

Koulussa toteutettavia tarkkaavuushäiriöisten lasten ja nuorten tukitoimia kehitettiin edelleen. Vuonna 2010 aloitettiin myös yhteistyö Itä-Suomen seudullisen tehostetun ja erityisen tuen kehittämisverkoston kanssa. Yhteistyössä sovelletaan ja tutkitaan konsultaatiomallia, jossa luokanopettajat suunnittelevat ja toteuttavat tukitoimia omassa luokassaan erityisopettajien ohjauksessa. Tämän hankkeen tutkimus ja konsultaatiomallin käsikirja valmistuvat 2012. Yhteistyössä Itä- ja Keski-Suomen kehittämisverkostojen kanssa aloitettiin myös koulujen työrauhaan keskittyvä hanke. Pohjana työlle on Keuruun yläkoulussa kehitetty koko luokan toiminnan parantamiseen tähtäävä toimintamalli. Toimintamallin vaikuttavuudesta tehty pilottitutkimus valmistui 2011 ja käsikirja julkaistiin vuonna 2012.

Niilo Mäki Instituutin tutkija osallistui myös Duodecimin asettaman ADHD-Käypä Hoito –työryhmän toimintaan. Päivitetty ADHD:n Käypä Hoito –suositus julkaistiin vuonna 2012.

Julkaisut 2012

Aro, T. (2012). ADHD itsesäätelykyvyn vaikeutena. Teoksessa V. Dufva & M. Koivunen (toim.) ADHD Diagnostiikka, hoito ja hyvä arki. PS-Kustannus.

Aro, T., Määttä, S., Laakso, M.-L., Tolvanen, A., & Poikkeus, A.-M (in revision). Associations between toddler-age communication and kindergarten-age self-regulatory skills. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*

Aro, T., Poikkeus, A.-M, Laakso, M.-L., Tolvanen, A., & Ahonen, T. (submitted). Associations between private speech, behavioural self-regulation, and cognitive abilities. *Child Language*

Närhi, V. (2012). ADHD-oireinen lapsi koulussa. Teoksessa V. Dufva & M. Koivunen (toim.), ADHD. Diagnostiikka, hoito ja hyvä arki (ss. 179-192). Jyväskylä: PS-kustannus.

Närhi, V. & Pihlakoski, L. (2012). ADHD:n psykososiaaliset tukimuodot kotona, päiväkodissa ja koulussa. Lääkäripäivät 2012, 9.-12. 1. 2012, Helsinki.

Närhi, V., Kiiski, T. & Peitso, S. (2012). Yleisen tuen malli työrauhan parantamiseksi yläkouluissa: Alustavat tulokset vaikuttavuustutkimuksesta. Oppimisvaikeuksien tutkimus Suomessa, 15. valtakunnallinen tutkijatapaaminen, 7.-8. 6. 2012, Jyväskylä. (sektioesitys).

Närhi, V., Kiiski, T. & Peitso, S. (2012). Opettajien ohjatulla yhteistyöllä voidaan parantaa työrauhaa yläkouluilla. Psykologia 2012-kongressi. 22. – 24. 8. 2012, Turku, Finland. (Suullinen esitys).

Kiiski, T., Närhi, V. & Peitso, S. (2012). Työrauha kaikille. Toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi. KUMMI 9. Arviointi-, opetus- ja kuntoutusmateriaaleja. Niilo Mäki Instituutti.

Oppimisvaikeuksien ja muiden kognitiivisten häiriöiden kuntoutusta ohjaava diagnostiikka

Oppimisvaikeuksien ja muiden kehityksellisten häiriöiden diagnostiikan pohjana käytetään kansainvälistä tautiluokitusta (Stakes, 1994: ICD-10). Tautiluokituksessa sekä oppimisvaikeuksien että kielellis-

ten erityishäiriöiden yksi keskeinen kriteeri on niiden suhde muihin kognitiivisiin kykyihin, erityisesti yleiseen älylliseen kapasiteettiin. Erityisvaikeuksissa lähtökohtana on ollut, että osaamisen näillä alueilla täytyisi olla huomattavasti heikompaa kuin yleisempi kognitiivinen kyvykkyys muutoin on. Lähestymistapaa pidetään nykyään osittain vanhentuneena. Lisäksi käsitykset yleisen kyvykkyuden ja älyllisten tekijöiden rakenteesta ovat muuttuneet merkittävästi viime vuosien aikana. Siksi kuntoutusta ohjaavaan diagnostiikkaan liittyvää tutkimusta on pyritty lisäämään myös NMI:ssä.

Niilo Mäki Instituutin Lastentutkimuslinikalla käy vuosittain lähes 50 lasta, joiden kanssa tehdään laaja-alaiset kognitiiviset arvioinnit koulutaitojen arvioinnin lisäksi. Tämä jo yli 1100 lapsen karttuva aineisto on maailmalaajuisestikin arvioiden merkittävä. Aineistoa pyritään hyödyntämään tiedon tuottamisessa entistä intensiivisemmin NMI:n asiantuntijoiden yhteistyönä. Syksystä 2011 alkaen NMI:n tutkijat ovat kokoontuneet kahdesti kuussa paneutuakseen aineiston analysointiin ja siitä kerätyn tiedon julkaisemiseksi.

Yksi käytännön oppimisvaikeustyössä erittäin akuuteista kysymyksistä on uusien älykkyydestien soveltuvuus diagnostiseen käyttöön sekä oppimisvaikeuksissa että kielellisissä häiriöissä. Tätä pyritään NMI:ssä selvittämään parhaillaan karttuvalla aineistolla lastentutkimuslinikalta sekä erillisotoksina lähialueen kouluilta (WISC-III aineisto kerätty Jyväskylän normaalikoululta syksyllä 2011) sekä yhteistyössä erityiskouluilta (Haukarannan koulu). Seuranta-aineisto testin uudella versiolla (WISC-IV) kerättiin syksyllä 2012 samoilta vertailuryhmän lapsilta sekä tutkimusaineisto vuoden mittaan Lastentutkimuslinikalla vierailleilta lapsilta ja Onervan koulusta. Tutkimuksen perusteita esiteltiin oppimisvaikeustutkimuksen päivillä 2012.

Julkaisut 2012

Paananen, M., & Räsänen, P. (2012). WISC-III ja WISC-IV suomalainen vertailututkimus. Suullinen esitys Oikeusoppimiseen -päivillä Jyväskylässä 7.-8.6.2012.

LUKEMISSUJUVUUDEN KEHITYKSEN TUKEMINEN KOULUIÄSSÄ (RAY C21) (2012–2014)

Projekti on Raha-automaattiyhdistyksen tukema kolmivuotinen hanke. Aloituvuonna 2012 hankkeessa suunniteltiin konkreettinen toimintamalli yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kylämummi ja –vaari –toiminnan kanssa vapaaehtoisvoimin toteutettavasta lisätuesta koulussa. Keväällä suunniteltiin em. kokeiluun liittyvä tutkimusasetelma ja käynnistettiin toiminnan esikokeilu Pohjanlammen koululla. Syksyllä toimintaa pilotoitiin 17 Lukumummin ja –vaarin, 8 koululuokan ja 7 koulun avulla Jyväskylässä. Vertailuluokkia oli 8. Hanke perehdytti Lukumummit ja -vaarit toimintaan ja järjesti vertaisryhmiä vapaaehtoisille toiminnan aikana yhteistyössä MLL:n kanssa. Toimintamallissa vapaaehtoiset eläkeläiset tarjoavat kouluilla ja koulutyön aikana lukemisvaikeuksisille lapsille säännöllisiä, ohjattuja lukutuokioita. Tavoitteena on jaetun lukemisen keinoin lisätä hitaiden, vähän lukevien lasten lukemiskokemuksia ja tarjota samalla mallia ja ohjausta sujuvaan lukemiseen esim. vuorolukemisen keinoin.

Hankkeessa valmisteltiin vuonna 2012 kuntoutuskokeilujen keskeiset tutkimuskysymykset, asetelmat ja menetelmät. Syksyllä pilotoitiin yksi intensiivinen kuntoutuskokeilu ryhmätutkimuksena Jyväskylän kouluilla. Tässä ryhmäkokeilussa käytettiin tietokoneharjoitusohjelmaa. Pelikertoja oli yhdeksän. Harjoitusohjelmaa kokeili 5 luokkaa ja vertailuluokkina oli 5 luokkaa. Lisäksi vuoden aikana toteutet-

tiin kolme intensiivistä kuntoutuskokeilua yksilötutkimuksena kouluilla. Kuntoutussisältöjen tavoitteena on harjaannuttaa lauseyhteyden hallintaa nopeutetulla yleisellä lukuharjoittelulla (ryhmätutkimus) sekä tukea merkityksyksiköiden (morfeemien) tunnistamisen automatisoitumista aikapaineisella toistoharjoittelulla (yksilötutkimus). Yksilökokeiluissa vahvistetaan lapsen tietoisuutta em. merkityksyksiköiden olemassaolosta ja merkityksestä. Tutkimuksilla pyritään selvittämään tämän tyyppisen harjoittelun vaikuttavuuden ehtoja ja mekanismeja. Näin kehitetään ja arvioidaan tutkimushavaintoihin pohjaavaa käytännöllistä sovellusta harjaannuttamisen menetelmiksi. Vuoden 2012 aikana aloitettiin kuntoutuskokeilujen raportointi.

Toimintavuonna 2012 aloitettiin vanhempien lukivaikeus-oppaan työstäminen. Oppaan tarkoituksena on tarjota tiivis tietopaketti lukemisvaikeuksista ja niihin liittyvistä sujuvuusongelmista, niiden vaikutuksista lapsen toimintaan ja vanhempien roolista lukivaikeuksisen lapsen tukemisessa. Lisäksi hankkeessa viimeisteltiin KUMMI-opasta, johon on koottu tietoa sekä menetelmiä lukemissujuvuuden harjaannuttamisesta. Opas on tarkoitettu oppimisvaikeusalan ammattilaisille.

Keskeiset yhteistyötahot

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri, Jyväskylän kaupungin perheneuvola sekä alueen koulut ja opettajat, Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitos ja psykologian laitos

Julkaisut 2012

Aro, M. & Salmi, P. Lukemissujuvuuden tukeminen kouluikässä – teoriaa, kokeiluja ja käytänteitä. Hyvä Alku – messut, 15.2.2012, Jyväskylä.

Huemer, S., Salmi, P. & Aro, M. (2012). Tavoitteena sujuva lukutaito. NMI-Bulletin, 2, 18–29.

Huemer, S., Salmi, P., Heikkilä, R. & Aro, M. (2012) Tavoitteena sujuva lukutaito - Teoriaa ja harjoituksia. KUMMI 10. Niilo Mäki Instituutti.

Ketonen, R. & Salmi, P. Lukutaidon tukeminen esi- ja alkuopetuksessa: Miten auttaa alkavaa lukijaa? KEOS 2012 – Keskisuomalainen kasvatus- ja opetusalan osaaminen –tapahtuma 24. –25.8.2012, Jyväskylä

Pöyliö, H. & Aro, M. Lukusujuvuuden kehitys 2. kouluvuoden aikana. Oppimisvaikeuksien 15. valtakunnallinen tutkijatapaaminen 7. –8.6.2012, Jyväskylä.

Salmi, P. Puheenjohtajana Lukemisvaikeudet-symposiumissa. Oppimisvaikeuksien 15. valtakunnallinen tutkijatapaaminen 7. –8.6.2012, Jyväskylä.

PIENTEN LASTEN KOGNITIIVISTEN KEHITYSVIIVÄSTYMIEN PERHEKESKEINEN KUNTOUTUS (VARKKU2), RAYC22 (2010–2013)

Pienten lasten kognitiivisten kehitysviivästyminen perhekeskeinen kuntoutus-hanke (Varkku2) on nelivuotinen ja se alkoi vuoden 2010 alussa. Tämä Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama hanke (RAY C22) on jatkoa Oppimisvaikeuksien varhaiskuntoutushankkeessa (RAY C17) aloitetulle varhaisten oppimisvalmiuksien kehittämistyölle. Varkku1-projektissa pienten lasten oppimisvalmiuksien tukeminen tapahtui varhaismatemaattisten sisältöjen avulla. Varkku2-projektissa huomio kohdistuu pienten lasten ymmärtävän kuuntelemisen valmiuksien kehittämiseen.

Hankkeessa kehitettyä päiväkotien ja kotien yhteiseen käyttöön tarkoitettua ymmärtävän kuuntelemisen ohjelmaa (Jänistarinat) on vuoden 2012 aikana täydennetty ja muokattu edelleen. Tutkimuk-

sen ensimmäinen osuus toteutettiin lukuvuoden 2011–2012 aikana. Ensimmäisen tutkimusosuuden tutkimusaineisto saatiin kerättyä vuoden 2012 loppuun mennessä. Lasten kielellisen oppimisen kehitystä on seurattu runsaan vuoden ajan alku-, väli- ja loppumittauksen sekä viivästetyn loppumittauksen avulla. Tutkimusaineistoa on kerätty myös kyselyjen, pienryhmävideointien ja haastattelujen avulla. Päiväkotien varhaiskasvattajille on lukuvuoden 2011–2012 aikana järjestetty useita koulutus- ja työnohjaustilaisuuksia. Myös lasten vanhemmille on pidetty tapaamisia päiväkodeissa kevään 2012 aikana.

Interventiotutkimuksen toinen osuus ja aineiston kerääminen käynnistettiin uusissa lapsiryhmissä syksyllä 2012. Interventio ja siihen liittyvä tutkimus toteutetaan samalla tavalla kuin lukuvuonna 2011–2012. Tutkimusaineisto saadaan kerätyksi vuoden 2013 loppuun mennessä

Vuoden 2012 aikana erilaisissa tutkija- ja koulutustapahtumissa on esitelty sekä Ymmärtävän kuuntelemisen ohjelmaa (Jänistarinat) että edellisessä projektissa (Varkku1) kehitettyä Varhaisten matemaattisten oppimisvalmiuksien kehittämisohjelmaa (Nallematikka). Vuoden 2012 aikana Nallematikka-ohjelma on käännetty ruotsin kielelle.

Keskeiset yhteistyötahot

Projektissa kehitettävä ohjelma ja ohjelmaan liittyvä tutkimus toteutetaan Niilo Mäki Instituutin ja Turun Yliopiston Oppimistutkimuksen keskuksen yhteistyönä. Tutkimusryhmän jäseninä ovat Aino Mattinen ja Pekka Räsänen Niilo Mäki Instituutista sekä Anu Kajamies, Minna Hannula-Sormunen ja akatemiaprofessori Erno Lehtinen Turun yliopiston Oppimistutkimuksen keskukselta. Lisäksi projektissa tehdään yhteistyötä mm. opinnäytetöiden osalta Turun yliopiston Opettajakoulutuksen (professori Marja Vauras, yliopistotutkija Janne Lepola) sekä Lastentarhanopettajakoulutuksen (varhaiskasvatuksen professori Maarit Silve'n) kanssa.

Projektin yhteistyökumppanina on Turun kaupungin opetus- ja kasvatustoimeen kuuluva varhaiskasvatus.

Julkaisut 2012

Mattinen, A., Kajamies, A., Räsänen, P., Hannula-Sormunen, M.M. & Lehtinen, E. (2012). Jänistarinat–ymmärtävän kuuntelemisen ohjelma varhaiskasvatukseen. NMI-Bulletin, oppimisvaikeuksien erityislehti. Käsikirjoitus arvioitavana.

Silve'n, M., Husu, J., Lepola, J. & Mattinen, A. (2012). Oppimisen jakouluvalmiuksien tukeminen varhaiskasvatuksen keinoin. Teoksessa K. Pyhältö, E. Vitikka & K. Nyssölä (toim.), Oppiminen ja pedagogiset käytännöt varhaiskasvatuksesta perusopetukseen, OPH. Käsikirjoitus arvioitavana.

Mattinen, A., Kajamies, A., Räsänen, P., Hannula-Sormunen, M.M. & Lehtinen, E. (2012). Kielellinen varhaiskuntoutus: Ymmärtävän kuuntelemisen ohjelma päiväkodeille ja kodeille. Esitys pidetty 15. Valtakunnallisessa tutkijatapaamisessa, 7.-8. 6. 2012, Jyväskylä.

Mattinen, A., Kajamies, A., Räsänen, P., Hannula-Sormunen, M.M. & Lehtinen, E. (2012). Pienten lasten kognitiivisten taitojen tukeminen päivähoidon varhaiskasvatuksessa ja kotona. Esitys pidetty Varhaiserityiskasvatuksen tutkijatapaamisessa, 21.5. 2012, Turku.

Mattinen, A. (2012). Mihin matematiikka on unohtunut pienten lasten varhaiskasvatuksesta? Esitys pidetty Educan Varhaiskasvatuksen seminaarissa 27.-28.1. 2012, Helsinki.

Mattinen, A. (2012). Varhaiset matikkapalikat järjestykseen! Nallematikasta apua matemaattisten perusvalmiuksien hankkimiseen. Esitys pidetty Hyvä Alku –tapahtumassa, 16.2.2012, Jyväskylä.

Mattinen, A., Kajamies, A., Räsänen, P., Hannula-Sormunen, M.M. & Lehtinen, E. (2012). Jänistarinat ja Nallematikka – lasten ymmärtävän kuuntelemisen ja varhaismatemaattisten taitojen tukeminen. Esitys pidetty KEOS-tapahtumassa 25.8.2012, Jyväskylä.

OPPIMISVAIKEUDET JA LAPSEN OMA KOKEMUS (OMIS) RAY C24 (2010–2013)

Hankkeen tavoitteena on lisätä tietoa lasten ja nuorten oppimisvaikeuksiin liittyvistä kokemuksista sekä tuottaa materiaalia niiden arvioimiseen ja myönteisen minäkäsityksen tukemiseen. Hankkeessa tuotetaan uutta tietoa lasten ja nuorten kokemuksista omaan oppimisvaikeuteensa liityen, ja tehdään saadun tiedon pohjalta materiaalia, jonka avulla lapsi tai nuori itse tai yhdessä aikuisen kanssa voi työstää vaikeuteen liittyviä kokemuksiaan.

Vuonna 2012 kerättiin Minä oppijana- kyselyn aineisto, josta on saatu alustavia tuloksia. Alustavien tulosten mukaan lapset, jotka ovat erityisopetuksen piirissä, arvioivat omat oppimiskykynsä ja koululaistaitonsa heikommiksi kuin yleisopetuksen oppilaat. He myös murehtivat oppimistaan enemmän.

Lapsille suunnatut opaskirjat lukemisen ja matematiikan oppimisen vaikeudesta ovat valmistumassa ja ovat kokeiltavana yhteistyökumppaneilla.

Työskentelymateriaalia on tehty ja kokeiltu runsaasti yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Kuvitus on tekeillä ja materiaali aviimeistellään. Kaiken kootun tiedon ja materiaalin kokoaminen KUMMI-opaskirjaksi on aloitettu.

Keskeiset yhteistyötahot

Asiantuntijoita ja materiaalin kokeilijoita on hankkeessa ollut mukana seuraavista tahoista: Jyväskylän kaupungin koulutoimi ja Perheneuvola, KSSHP, Larmis Helsingistä, Psyke Tampereelta, Tera-pianurkka Nummelasta, MLL, ADHD-liitto, VamLas.

Lisäksi Lapsiasianvaltuutetun toimiston kanssa suunnitteilla tapahtuma vuoden 2014 Hyvä Alku-messuille liityen lapsen kuulemiseen eri palveluntuottajien ja viranhaltijoiden toimesta.

LUKIMAT-HANKE, OKM (2007–2014)

Lukemisen osa-alue

LukiMat-hankkeen lukemisen osa-alueen tavoitteena on tarjota tietoverkkovälitteisesti maksutonta tukea ja tietoa lukemisen perustaitojen arviointiin ja harjoittamiseen. Arviointi- ja harjoitusmenetelmien kohderyhmänä on erityisesti esi- ja alkuopetusikäiset sekä vuosiluokkien 3-4 lapset, joilla on haasteita lukutaidon oppimisessa. Lisäksi hankkeen tavoitteena on tarjota tietoa ja tukea lukemisen ja matematiikan oppimisvaikeuksiin liityen opettajille ja muille kasvatustieteen ammattilaisille sekä vanhemmille. LukiMatin toinen kehitysvaihe päättyi vuoden 2011 lopussa, jonka jälkeen hanke siirtyi ylläpitovaiheeseen.

Vuonna 2012 LukiMatin lukemisen osuudessa parannettiin Ekapeli harjoitusmenetelmän käynnistys-ohjelmaa. Tämän myötä Ekapeli käynnistyy nopeammin ja mahdollistaa pelaamisen päivityksen aikana sekä muiden Ekapelin versioiden helpon asentamisen yhden käyttöliittymän kautta. Ekapelissä on myös optimoitu pelin päivitystä kuluttamaan vähemmän resursseja palvelimelta ja käyttäjän tietokoneelta. Optimoimalla pelin toimintoja on nopeutettu sen latautumista ja vähennetty keskuspalvelimen kuormaa.

Ekapeliin on luotu myös mahdollisuus käyttäjille toimia pelitiedostojen edelleenjakajina. Tämä nopeuttaa pelin latausta etenkin kouluilla, ja vähentää keskuspalvelimen kuormaa.

Ekapeli-Maahanmuuttaja -yhteistyöhankkeessa kehitetyt Ekapelin versiot kiina, somali, viro, venäjä, englanti, arabia ja kurdi on julkaistu LukiMat-palvelussa.

Ekapeli-Sujuvuuden uusin pelimaailma (lännenmaailma) on avattu. Ekapeli-Lukeminen –version parantaminen käyttäjien palautteen perusteella aloitettiin.

Ekapelin ohjelmointi Unity-alustalle on aloitettu. Unityn myötä mahdollistuu Ekapelin käyttö myös tulevana vuosina, vaikka Java-kehitysympäristön tukeminen loppuisi. Lisäksi Unityn myötä pelin siirtäminen mobiililaitteisiin on mahdollista. Tulevaisuuden haasteisiin varauduttiin myös aloittamalla pelipalvelimen päivittämisen valmistelu.

Aiempien vuosien tapaan käyttäjätukea tarjottiin Ekapelin lukuisille käyttäjille. Tällä hetkellä rekisteröityjä pelaajia on noin 170 000 ja vuonna 2012 käyttäjätukipyyntöihin vastattiin noin 10 000 kertaa.

Lukimat-sivuston sisältöjä päivitettiin.

Matematiikan ja oppimisen arvioinnin osa-alueet

Vuonna 2012 käynnistyi LukiMat-hankkeen ylläpitovaihe 2012–2014.

Vuonna 2012 LukiMat-verkkopalvelun ylläpitotoimet ovat keskittyneet Verkkopalvelun käytettävyyden parantamiseen ja sisältöjen päivittämiseen sekä harjoitepelien ja harjoite- ja arviointiympäristön (Neure) toimivuuden varmistamiseen. Näkyvimpänä uudistuksena oli LukiMat-palvelun uusi etusivu, jossa Lukemisen, Matematiikan ja Oppimisen arvioinnit osa-alueet on pyritty tuomaan selkeämmin esiin. Vuonna 2012 saatettiin loppuun Neuren siirto OPH:n uudelle palvelimelle sekä uudistettiin Neuren Web-application. Matematiikan osa-alueelle on päivitetty vanhemmille suunnattua osiota sekä julkaistu uusia kirjoituksia ajankohtaisista matematiikkaan liittyvistä aiheista. Oppimisen arvioinnin osa-alueella on työstetty oppimisen arvioinnin teknisiä käsikirjoja, jotka tarjoavat tietoa arviointivälineiden tilastollisista ominaisuuksista. Oppimisen arvioinnin välineistä järjestettiin useita koulutuksia ja vuoden 2012 loppuun mennessä arviointilomakkeita oli ladattu jo yli 60 000 kappaletta. LukiMat-hanke oli esillä valtakunnallisesti merkittävissä kasvatus- ja opetusalan tapahtumissa (Educa, Hyvä Alku, KEOS) sekä Oppimisvaikeustutkijoiden tapaamisessa Jyväskylässä.

Laajemmasta jatkokehityshankkeesta neuvoteltiin syksyllä 2012 ja neuvottelut jatkuvat edelleen.

Keskeiset yhteistyötahot

Jyväskylän yliopisto (erityispedagogiikan laitos, huippututkimusyksikkö, psykologian laitos, Agora Center), Åbo Akademi, OPH

Julkaisut 2012

Koponen, T. & Salmi, P. (2012). LukiMat - oppimisen arviointi. Kielikukko, 2, 2-6.

Latvala, J-M., Koponen, T., Salmi, P., & Heikkilä, R. (2012). LukiMat-palvelu tukemassa lukemisen ja matematiikan taitojen oppimista ja oppimisen arviointia. NMI-bulletin, 2/2012.

LukiMat-hankkeen työryhmä. (2012). Ekapeli-Aloitutus -harjoitusmenetelmä. www.ekapeli.fi.

LukiMat-hankkeen työryhmä. (2012). Ekapeli-Lukeminen –harjoitusmenetelmä. www.ekapeli.fi.

Polet, J., Hellstrand, H., Koponen, T. (2012). Sukupuolten ja kieliryhmien väliset erot matematiikassa esi- ja alkuopetusikäisillä 15. valtakunnallinen tutkijatapaaminen Jyväskylässä 7.-8.6.2012

Ronimus, M. (2012). Digitaalisen oppimispelin motivoivuus. Havaintoja Ekapeliä pelanneista lapsista. Psykologian väitöskirja. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 437. Jyväskylän yliopisto.

MAAHANMUUTTAJALASTEN LUKEMISEN TAITOJEN TUKEMINEN VERKKOVÄLITTEISESTI (EKAPELI-MAAHANMUUTTAJA), OKM (2009–2012)

Maahanmuuttaja-hankkeen keskeinen tehtävä vuonna 2012 oli saada edellä mainittuihin vieraisiin kieleen perustuvat peliversiot valmiiksi ja julkaistua yleistä jakelua varten. Näitä uusia peliversioita pyrittiin tekemään tunnetuiksi maahanmuuttajaväestö keskuudessa sekä valtakunnallisen ja paikallisen uutistoiminnan kautta että myös eri maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuus-järjestöjen tiedotuskanavia myöten. Talvikuukausien aikana saatiin valmiiksi englannin-, arabian- ja kurdinkieliset versiot. Hyvä Alku-messuilla helmikuussa oli esitys koko Maahanmuuttaja-hankkeen toteutuksesta. Kesällä toteutettiin vuorostaan somalin-, viron ja kiinankielisten versioiden kehittäminen. Kesällä hankkeesta ja eri peliversioista kirjoitettiin artikkeli Puheterapeutti-lehteen, ja elokuussa hanke oli esillä KEOS-tapahtumassa Jyväskylässä. Syksyllä hanketta esiteltiin eri yhteyksissä mm. Savonlinnan seudun opettajien kehittämispäivässä marraskuussa. Loppusyksystä hankkeelle anottiin ja saatiin rahoittajalta lisäaikaa rahoituksen käyttämiseen seurantatutkimusta varten. Hankkeen loppuraportin ja tulevien tutkimushankkeiden suunnitteleminen ja rahoituksen hakeminen alkoi myös syksyn aikana.

Keskeiset yhteistyötahot

Maahanmuuttaja-hanke on toiminut läheisessä yhteistyössä suomenkielistä Ekapeliä kehittävän LukiMat -hankkeen kanssa sekä vieraskielisiä tutkimuspelejä kehittävän GraphoGame - hankkeen kanssa.

Julkaisut 2012

LukiMat-hankkeen työryhmä & Ekapeli-Maahanmuuttaja-hankkeen työryhmä. (2012). Ekapeli-Maahanmuuttaja –harjoitusmenetelmän uudet kieliversiot. www.ekapeli.fi.

Rantanen, V. (2012). Ekapeli-oppimispeli maahanmuuttajalasten suomen kielen oppimisen tukena. *Puheterapeutti* (3), 14-15.

MONIMAT - TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISHANKE MAAHANMUUTTAJALASTEN MATEMATIIKAN PERUSTAITOJEN TUKEMISEKSI ESIKOULUSSA SEKÄ ALKUOPETUKSESSA, OKM (2009–2012)

Vuonna 2012 päättyi huhtikuussa 2009 aloitettu hanke, jonka tavoitteena oli tuottaa maahanmuuttajalasten kanssa työskenteleville opettajille tietoa sekä arviointi- ja opetusmateriaalia. Keskiössä oli se, miten arvioida ja tukea lasten matemaattisten taitojen kehitystä ja ehkäistä oppimisvaikeuksia maahanmuuttajalapsilla esi- ja alkuopetuksessa. Hankkeen rahoittaja oli Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Hankkeen taustalla oli LukiMat-ympäristössä tehty työ esi- ja alkuopetusikäisten lasten matemaattisten taitojen arvioinnin ja tehostetun opetuksen välineistön kehittämiseksi. Siten hanke oli osittain laajennus jo olemassa olevien välineiden muokkaamiseksi maahanmuuttajaoppilaille soveltuvaksi. Hankkeelle annettiin työnimeksi Monimat –matematiikan monikulttuurisen alkuopetuksen kehittämis- ja tutkimushanke. Hanke jakautuu kolmeen pääkokonaisuuteen: arviointi, kuntoutus- ja opetusmenetelmät, sekä tiedotus- ja koulutustoiminta.

Arviointimenetelmien kehittäminen. Arviointimenetelmien kehittämiseksi ja maahanmuuttajaoppilaiden matemaattisten oppimisvaikeuksien selvittämiseksi aloitettiin loppusyksystä 2009 laaja lähes runsaan 500 2.–4. luokkalaisen lapsen erilaisin paperikokein ja tietokoneavusteisesti toteutettujen ryhmämittaukset Etelä-Suomessa. Otoksesta noin 13 % oli maahanmuuttajaoppilaita. Aineistonkeruu jatkui vuoden 2010 aikana viimeisillä ryhmätestauksilla sekä kevään ja syksyn aikana kerättyinä yksilötutkimuksina, jossa aineiston muodostaa otoksen kaikkien maahanmuuttajalasten yksilötutkimukset. Aineiston maahanmuuttajaotoksesta julkaistiin psykologian pro gradu-työ Helsingin yliopistoon (Koho, 2012). Tietokoneavusteiset välineet on julkaistu käytettäväksi Neure-verkkoympäristössä.

Näiden tietokoneavusteisten menetelmien lisäksi tuotettiin laaja-alaisesti myös muuta arviointivälineistöä. Maahanmuuttajana Suomeen tulleiden lasten taustat ovat hyvin erilaisia. Heikoimmassa asemassa ovat ne lapset, joilla on taustalla sota- ja muita kriisipakolaisuutta ja/tai nälänhätää. Lasten taustat ovat erilaisia ja siksi myös arvioinnin on oltava perustaltaan mahdollisimman laaja-alaista ja kattavaa. Monimat-hankkeessa kehitettiin moniammatillisen arviointityön tukemiseksi mallit ja arviointilomakkeet sekä laaja-alaisen kognitiivisen toimintakyvyn että matemaattisten taitojen kehityksen arviointiin. Matemaattisten taitojen arviointiin tuotettiin myös yksinkertainen vuorovaikutuspohjainen laadullisen arvioinnin lomake.

Yksi ulottuvuus koulumatemaattista osaamista on sen kielen hallinta, jota matematiikan oppitunneilla käytetään. Tämän osa-alueen arviointiin kehitettiin matematiikan passiivisen sanavaraston testi. Testin toimivuutta ja soveltuvuutta arvioitiin erillisessä tutkimushankkeessa, josta on tähän mennessä julkaistu Jyväskylän yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan tehdy pro gradu -työ (Isaksson, 2012).

Kaikki paperille tulostettavat materiaalit on julkaistu Lukimat-verkkopalvelusta ladattavaksi ja alan ammattilaisille vapaasti käytettäväksi.

Banuca-testiin, joka on 1–3 -luokka-asteille tarkoitettu lukukäsitteen ja laskutaitojen testi tuotettiin lisää erikielisiä ohjeistuksia monikielistä arviointia varten. Vuonna 2012 tuotettiin mm. venäjän, ukrainan, viron, saksan, kurdin, thain, arabian ja somalian kieliset ohjeet.

Kuntoutus- ja opetusmenetelmät. Menetelmäkehitystyö jakautuu kahteen osa-alueeseen: tietokoneavusteiset harjoiteohjelmat sekä matematiikan suomenkielisen perussanaston materiaaliin. Tietokoneavusteisia menetelmiä kehitetään yhdessä Lukimat-hankkeen kanssa, jossa Ekapeli-matikka – ohjelmasta saatiin jo vuoden 2010 lopussa valmiiksi uusi versio. Peli on avoimesti kaikkien maahanmuuttajaopettajien käytettävissä. Lukimat-verkkopalvelusta saatavissa olevaan Numeroratapeliin suunniteltiin yhteistyössä Pariisin INSERM – tutkimusyksikön kanssa täysin uudistettu uusi versio, joka perustuu viimeisimpään tutkimustietoon lasten laskutaitojen kehityksestä ja opetuksesta. Uuden pelin ruotsinkielinen versio julkaistiin ensin keväällä 2012, jotta se saataisiin nopeasti ulkopuolisille arvioitavaksi vaikuttavuustutkimuskäyttöön. Suomenkielisen version tarvitsemat äänitykset saatiin toteutettua talvella 2012. Tätä seurasi pian kansainvälisenä yhteistyönä englannin-, ranskan- ja puolankielisten versioiden julkaisut. Uutuutena pelin versioon 3.0 julkaistiin myös helppo graafinen työkalu erikielisten äänitysten ja tekstien liittämiseksi peliin. Peli ja käännöstyökalu ovat vapaasti verkossa ladattavana, joten odotamme käännösmäärien kasvavan nopeasti. Suomenkielinen versio sekä käyttäjäkokemuksen pohjalta muokattu pelin päivitetty versio 3.1.0. julkaistaan alkuvuodesta 2013.

Kolmantena osa-alueena työstettiin maahanmuuttajaoppilaille tarkoitettua matematiikan perusteiden oppimisen sanastoa, joka on myös julkaistu vuonna 2012 kaikille käytettäväksi Lukimat-verkkopalvelussa.

Julkaisut 2012

Isaksson, V. (2012) Suomea toisena kielenään puhuvien lasten sanaston hallinta ja matemaattiset taidot: Pilottitutkimus kuvasanavarastotestistä. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Erityispedagogiikan laitos, Jyväskylän yliopisto.

Koho, H. (2012). MAKEKO ja muu matemaattinen suoriutuminen: yhteys sukupuoleen ja etniseen taustaan 2. – 4. luokalla. Psykologian pro gradu –tutkielma. Psykologian laitos. Helsingin yliopisto.

Räsänen, P., Maslov, O., Dehaene, S., & Wilson, A. (2013). Numerorata, versio 3 -suomenkielinen versio. Numberrace learning game. <http://sourceforge.org/projects/numberrace>

Räsänen, P. (2012). Kognitiivisen toimintakyvyn yleiskartoitus. Lomake. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/kognitiivisen-toimintakyvyn-arviointi>

Räsänen, P. (2012). Matemaattisten taitojen peruskartoitus. Lomake. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/matemaattisten-taitojen-peruskartoitus>.

Räsänen, P. (2012). MATLE (Math Assessment Leaflet- Matematiikan Arvioinnin Lehdykkä). Yksilöllinen matemaattisten taitojen vuorovaikutteinen arviointitehtävistö. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/matemaattisten-taitojen-peruskartoitus/matl-ohjekirjanen>.

Räsänen, P. (2012). Matematiikan perusopetuksen sanaluettelo. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/matematiikan-sanasto/matematiikan-sanasto> .

Schachenhofer, M. & Räsänen, P. (2012). Schachenhofer matematiikan kuva-sanavarastotesti. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/matematiikan-sanasto/smst>

MOTIVOIMAA – HANKE, OPH-ESR (2009–2012)

Projektin päätoiminta oli Pedagogisen käsikirjan kirjoittaminen ja toimittaminen. Motivoimaa-projektin hyvien käytäntöjen siirtämiseen tarkoitettu käsikirja toimitettiin Opetushallitukseen 30.6. 2013. Kirja koostuu viidestä osiosta, jotka käsittelevät nuoruutta elämänvaiheena, motivaatioteorioita, keskeyttämisproblematiikkaa, hankkeen tutkimustuloksia, hankkeen toimintamalleja, sekä muut-

tuva opettajuutta. Kirjan toimittamiseen liittyen jatkettiin ja viimeisteltiin tutkimus- ja käytännön tiedon keräämistä mm. ammattiopiskelijoiden opiskelumotivaatiosta, riskissä olevien opiskelijoiden tukemisesta, interventiomalleista, niiden vaikuttavuudesta, opiskelun keskeyttämisistä (negat. keskeyttäjät), kaveriryhmien vaikutuksesta ja opettajien jaksamisesta. Lisäksi näitä aineistoja analysoitiin kirjaa, motivaatiomittaristoa ja muita mahdollisia julkaisuja varten. Tämän lisäksi aloitettiin Opettajien vinkkirjan toimittaminen yhdessä Polkuja-hankkeen kanssa. Hankkeen tuloksia levitettiin OPH-koulutuksissa, joita järjestettiin helmi-maaliskuussa Oulussa ja myöhemmin Lahdessa.

Projekti päättyi 30.6.2012.

Keskeiset yhteistyötahot

Jyväskylän Ammattiopisto

Julkaisut 2012

Määttä, S., Kairaluoma, L., & Kiiveri, L. (2012). Ammattiin opiskelevien nuorten ongelmat motivaation näkökulmasta: Motivoimaa-projektin tuloksia 2009-2012. Suullinen esitys. 15. Valtakunnallinen oppimistutkimuksen tutkijatapaaminen, Jyväskylä.

Määttä, S. (2012). Ammattiopistolaisten motivaation kehittyminen opintojen aikana: ennustajia ja vaikutuksia. Psykologia 2012 Kongressi, Turku.

Määttä, S. (2012). Motivation of Vocational School student: Consequences for School Achievement. Poster. XIII EARA Conference, Spetses.

POLKUJA LÄPÄISYN TEHOSTAMISEEN II (POLKUJA2), OPH (2012–2013)

Projektin ensimmäinen keskeinen tehtävä oli motivaation arviointivälineiden, eli nettipohjaisen kyselyn, kehittäminen yhdessä Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymän hanketoimijoiden kanssa. Menetelmää kehitettiin Motivoimaa-hankkeen menetelmien ja tulosten pohjalta ja se toteutettiin syksyllä 2012 yhteistyötahojen kanssa. Kyselyn tuloksia analysoitiin marras-joulukuussa 2012.

Kyselyjen tulosten perusteella osallistuviin oppilaitoksiin on lähetetty listoja opiskelijoista, joilla on motivaatio-ongelmia ja koulu-uupumusta. Yhteistyöoppilaitokset käyttävät tuloksia omien erilaisten interventoidensa pohjana.

Jyväskylän koulutuskuntayhtymän Jämsän kampuksella kokeiltiin Motivoimaa-hankkeen ideoiden pohjalta kehitettyä interventiota vapaavalintaisena kurssina suuremmalla opiskelijaryhmällä. Ryhmä kokoontui kerran viikossa neljä tuntia koko yleisten aineiden jakson ajan. Osallistumisesta sai yhden opintoviikon suorituksen. Ryhmä oli hyvin heterogeeninen ja siinä oli opiskelijoita kolmesta eri luokasta, osa oli ensimmäisen osa toisen vuoden opiskelijoita. Opiskelijoilta edellytettiin ryhmään pääsemiseksi jotakin rästejä tai puutteita opinnoissa. Osallistujien palautteen ja observoinnin perusteella ryhmäinterventio onnistui hyvin.

Keskeiset yhteistyötahot

Hankkeen yhteistyötahot olivat Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä, Koulutuskeskus Sedu (Seinäjoki ja Lapua), Jyväskylän Ammattiopisto (Jämsän kampus).

MIELEN HYVINVOINTI –LEVITTÄMISHANKE (2012–2013)

Mielen hyvinvoinnin levityshankkeen vaikutuksen tutkimista varten kehitettiin yhteistyössä hankkeen ohjausryhmän kanssa alku- ja loppukysely hankkeen koulutuksiin osallistuneille. Kyselyn tulosten alustavat analyysit ja oppilaitoskohtaisten hyvinvointisuunnitelmien laadullinen analyysi alkoivat. Marraskuussa alustavia tuloksia raportoitiin TAMKK:n seminaariissa. Mielen hyvinvoinnin edistäminen oppilaitoksissa –toimintamallin kehittäminen Hyvinvoiva oppilaitos-verkkomateriaaliin alkoi.

Keskeiset yhteistyötahot

Keskuspuiston Ammattiopisto, Helsinki

Julkaisut 2012

Määttä, S., Korhonen, E., Ruuskanen, U., & Hannukkala, M. (2012): Mielen hyvinvointi-projekti. Amk- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät 7. - 8.11.2012, Tampere. Suullinen esitys.

TYÖRAUHA KAIKILLE (KELPO-VERKOSTO) (2011–2012)

Työrauha kaikille –tutkimushanke (yläkoulu) päättyi varsinaisesti vuoden 2011 lopulla. Vuoden 2012 alkupuolella yläkouluhanketta koskeva tutkimusraportti toimitettiin hankkeen rahoittajalle (Opetushallitus) sekä hankkeen yhteistyö- ja toteuttajatahoille (Keski- ja Itä-Suomen seudulliset tehostetun ja erityisen tuen kehittämisverkostot, Itä-Suomen yliopisto).

Keski- ja Itä-Suomen seudulliset tehostetun ja erityisen tuen kehittämisverkostot järjestivät opetushenkilöstölleen täydennyskoulutusta vuoden 2012 aikana. KELPO –yläkouluhanke/ NMI osallistui täydennyskoulutukseen tarjoamalla verkostojen henkilöstölle koulutusta aiheista ”Aineenopettajan muuttunut kasvatusvastuu” sekä ”Hyvän työrauhan rakennusaineita – opettajan luokanhallinnan taitojen kehittäminen koulun arjessa”.

Kevään 2012 aikana KELPO –yläkouluhankkeen etenemistä ja tuloksia käsiteltiin Keski-Suomen seudullisen tehostetun ja erityisen tuen kehittämisverkoston ohjausryhmässä noin kerran kuukaudessa tapahtuvassa kokouksessa. Työrauha kaikille –tutkimushankkeen käytännön toteutumista raportoitiin Opetushallitukselle ohjausryhmän toimesta.

Työrauha kaikille –interventiomallista tehtiin myös KUMMI- sarjaan julkaisu (Kiiski, Närhi & Peitso, 2012). Julkaisussa kuvataan lyhyesti tutkimushankkeen keskeiset tulokset sekä esitellään toimintamallin periaatteet ja toteuttamistavat.

Työrauha kaikille – toimintamallista järjestettiin useita koulutuksia ympäri Suomea vuoden 2012 aikana (Opetushallituksen rahoittamat koulutukset sekä tilauskoulutukset).

Julkaisut 2012

KUMMI 9. Työrauha kaikille - Toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi, Tiina Kiiski, Vesa Närhi & Satu Peitso, 2012.

LASTENTUTKIMUSKLINIKKA

Lastentutkimuskliniikka on Niilo Mäki Instituutin (NMI) ja Jyväskylän kaupungin perheneuvolan ylläpitämä yksikkö. Lastentutkimusklinikan tehtävänä on tarjota ja kehittää palveluja, jotka liittyvät lasten oppimisvaikeuksien ja muiden kehityksellisten häiriöiden arviointiin ja kuntoutukseen. Kuntoutustoiminta on lasten yksilö-, pari- ja ryhmäkuntoutusta, vanhempien tukea sekä lapsen opettajien ja koulunkäynninohjaajien konsultaatiota ja työnohjausta.

Vuonna 2012 Lastentutkimuslinikalla kävi oppimisvaikeuksien vuoksi arvioinnissa 56 keskisuomalaista lasta. Arvioinnissa käyneistä lapsista jyvskyläläisiä oli 57 % ja lapset olivat iältään 8 – 14 -vuotiaita. Keskimääräinen jonotusaika oli 1 vuosi ja 4 kuukautta. Kesällä 2011 Lastentutkimuslinikalle tuli runsaasti läheteittä, mikä pidensi jonotusaikaa vuonna 2012. Jonotusajan pidentymisen vuoksi käynnistettiin alueellinen yhteistyöryhmä, jossa selkeytetään lasten oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien vaikeuksien arviointiin, hoitoon, kuntoutukseen ja konsultaatiotyöhön liittyvää työnjakoa Keski-Suomessa. Lisäksi Jyväskylän kaupungilta haettiin lisäresurssia yhden psykologin palkkaamiseksi Lastentutkimuslinikalle.

Lastentutkimuslinikalla kävi vuonna kuntoutuksessa yhteensä 60 lasta. Heistä 36 kävi yksilökuntoutuksessa, 4 parikuntoutuksessa ja 20 ryhmäkuntoutuksessa. Osa kuntoutuksista oli alkanut jo vuonna 2011. Kuntoutusryhmiä oli käynnissä viisi:

- Aikamatkalla –ryhmä on suunnattu 3-5 -luokkalaisille lapsille, joilla lukivaikeuden taustalla on nimeämisaiveus. Ryhmässä tehtävät harjoitukset tähtäävät lukemisen ja nimeämisen sujuvoitumiseen sekä oikeinkirjoituksen vahvistumiseen.
- Minä oppijana-ryhmässä tuetaan 4-5 –luokkalaisia lapsia, joilla on erityisiä pulmia toiminnanohjaamisessa ja käsityksessä itsestä oppijana. Ryhmässä harjoitellaan lasten oman toiminnan ohjaamisen taitoja kielellistämisen avulla. Lisäksi ryhmässä vahvistetaan lasten itsetuntoa oppijana.
- Maltti-ryhmässä tuetaan 3-5 –luokkalaisia, joilla on ylivilkkautta ja tarkkaavuuden ongelmia. Ryhmässä harjoitellaan tehtävälanteissa tarkkaavaisena olemista, harkintaa ja toiminnanohjaamista sekä sosiaalisia taitoja.
- Etsivä -ryhmä on suunnattu 3-5 –luokkalaisille lapsille, joilla on oman toiminnan ohjaamisen vaikeutta ja hitautta työskentelyssä. Ryhmässä tuetaan toiminnanohjaamista ja työskentelyn sujuvuutta.
- Oppi -ryhmä on suunnattu 5-7 –luokkalaisille lapsille, joilla lukivaikeuden kielellistä vaikeutta, erityisesti nimeämisen pulmaa. Ryhmässä harjoitellaan strategioita luetun ymmärtämiseen, matematiikan sanallisten tehtävien ratkaisemiseen sekä kielten sanojen opettelemiseen.

Lastentutkimusklinikan kuntouttavaa tukea suunnattiin myös asiakkaana olevien lasten vanhemmille ja opettajille. Kaikkien lasten asioissa järjestettiin neuvotteluja, joissa oli läsnä lapsen arjen kannalta tärkeitä aikuisia. Osalle vanhemmista tarjottiin myös pidempikestoisia tukijaksoja. Näistä osa toteutui Lastentutkimuslinikalla ja osa Jyväskylän perheneuvolassa. Lisäksi lasten opettajien ja koulunkäynninohjaajien työn tukemiseksi järjestettiin työnohjauksellisia konsultaatiojaksoja, jotka koostuivat useammasta konsultaatiotapaamisesta.

Oppimisvaikeuksien kuntoutuksen lisäksi on toteutettu lasten neuropsykiatrista kuntoutusta, mikä edellyttää usein vanhempien ja opettajien tukea sekä tiivistä yhteistyötä Keski-Suomen keskussairaalan lastenpsykiatrisen yksikön ja alueen perheneuvoloiden kanssa. Lasten kuntoutukset sekä siihen liittyvä aikuisten tuki suunnitellaan aina lasten tilanteen ja tarpeiden mukaan, joten työskentelyn sisällöt ja kuntoutusjaksojen pituudet vaihtelivat.

Jyväskylän kaupunki toteutti asiakaskyselyn syksyllä 2012. Lastentutkimusklinikan saama palvelu oli kiitettävää. Kouluarvosanoilla mitattuna 52 % asiakkaista antoi arvosanan 10 ja keskiarvo ylitti 9 ½.

Lasten oppimisvaikeuksien ja erilaisten kehityksellisten häiriöiden arvioinnin ja kuntoutuksen lisäksi Lastentutkimuslinikalla tarjotaan psykologeille konsultaatiota ja työnohjausta oppimisvaikeuksiin tai kehityksellisiin häiriöihin liittyvissä tilanteissa. Työnohjukset ja konsultaatiot suunnataan Keski-Suomen alueella toimivien koulu-, perheneuvola- ja terveyskeskuspsykologien työn tukemiseksi. Vuonna 2012 konsultaatioissa käsiteltiin 153 lapsen asioita.

NMI:n tutkimushenkilöstö osallistui Lastentutkimusklinikan toimintaan asiakastyön kehittämisessä. Lastentutkimusklinikan henkilökunta puolestaan toimi kouluttajana NMI:n järjestämissä koulutuksissa. Näin hyödynnettiin tutkijoiden monialaista osaamista Lastentutkimuslinikalla ja vastaavasti Lastentutkimusklinikan psykologien osaamista koulun ja päivähoiton henkilöstön sekä psykologien kouluttamisessa. Lastentutkimusklinikan asiakastyössä vuonna 2012 työskentelivät perheneuvolan palkkaamina psykologeina Ulla Leppänen, Johanna Heinonen ja Nina Kultti-Lavikainen. Lisäksi Lastentutkimuslinikalla työskenteli osa-aikaisesti NMI:n palkkaamat psykologiharjoittelijat Elina Järviluoma ja Sanna Hankkio sekä tutkijat Sira Määttä, Satu Peitso, Anna-Kaija Eloranta, Marketta Mäntylä, Elina Järviluoma, Mika Paananen ja Riikka Heikkilä. Asiakastoiminnan ja tieteellisen tutkimuksen yhteistyö toteutui myös lasten ohjautumisessa eri tutkimushankkeisiin. Lastentutkimusklinikan asiakkaita ohjautui viiteen eri projektiin Niilo Mäki instituutissa ja psykologian laitoksella.

KOULUTUS-, TIEDOTUS- JA JULKAISUTOIMINTA

Niilo Mäki Instituutti pyrkii aktiivisesti levittämään tietoa oppimisvaikeuksia koskevista tutkimustuloksista sekä oppimisvaikeuksien käytännön arviointi- ja kuntoutusmenetelmistä. Instituutti järjestää omaan tutkimusalueeseensa liittyviä tieteellisiä tapahtumia ja tutkijayhteistyötä sekä koulutusta mm. psykologeille, luokanopettajille, erityisopettajille, lastentarhanopettajille, puhe-, fysio- ja toimintaterapeuteille, sekä lasten ja nuorten vanhemmille. NMI:n koulutustoiminnan tarkoituksena on välittää uutta tietoa oppimisvaikeuksisten lasten ja nuorten kanssa toimiville eri ammattiryhmille sekä asianosaisten vanhemmille. Niilo Mäki Instituutin koulutustoiminta on nivoutunut läheisesti yhteen tiedotus- ja julkaisutoiminnan kanssa. Näillä toimintamuodoilla on kuitenkin omatkin osa-alueensa, minkä vuoksi niitä tarkastellaan tässä erikseen.

Koulutustoiminta

Koulutustoiminta ja -kysyntä jatkui laajana vuonna 2012, koulutusta järjestettiin yhteensä 205 päivänä. Koulutuksia järjestettiin yhä myös eri tahojen kanssa (mm. Opetushallitus, eri yliopistot, kaupungit ja täydennyskoulutusyksiköt). Hyvä Alku –tapahtuma järjestettiin 15.-16.2.2012 Jyväskylän Paviljongissa. Paikalla oli noin 4000 osallistujaa yhteensä ja 50 näytteilleasettajaa. Niilo Mäki Instituutin

oman henkilökunnan lisäksi kouluttajina ovat toimineet läheiset yhteistyötahot mm. Jyväskylän yliopiston tutkijat. Koulutusta kehitetään jatkuvasti koulutuksesta saatavan palautteen avulla, jota kerätään sekä sanallisesti että kirjallisesti palautelomakkeilla.

Koulutuksen lisäksi Niilo Mäki Instituutissa on jatkettu julkaisutoiminnan kehittämistä. Vuonna 2012 järjestettiin yksittäisiä koulutuspäiviä, jotka liittyivät mm. oppimisvaikeuksien ja –valmiuksien arviointiin, taitojen tukemiseen, lukemisen, tarkkaavuuden, matematiikan, muistin ja motoriikan pulmiin, työrauhaan, fonologiaan sekä vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. (liite x) Tilauskoulutuksia järjestettiin eri ammattiryhmille yhteensä 60 koulutuspäivää ja teemoina ovat olleet koko oppimisvaikeuksien kirjo. Tilauskoulutusten lisäksi Instituutti oli mukana toteuttamassa Keos 2012 eli Keski-suomalainen kasvatusta ja opetusalan osaaminen -tapahtumaa laajalla ohjelmalla sekä järjestämällä myyntityttöjen, jossa oli noin 50 näyttellessä.

Opetushallituksen rahoittamista Opetustoimen henkilöstökoulutuksen hankkeista olivat vuonna 2012 käynnissä seuraavat viisi hanketta:

Opetustoimen henkilöstökoulutuksen vuoden 2012 koulutushankkeet:

- OHMO - Oppilaan hyvinvoinnin, motivaation ja oppimisen tukeminen perusopetuksessa 290 000 €
- HYPE/Työrauha kaikille - Tukitoimia yläkoulujen työrauhaongelmiin 68 000 €

Opetustoimen henkilöstökoulutuksen vuoden 2011 koulutushanke:

- Tehostettua ja erityistä tukea oppimisvaikeuksiin yleissivistävässä opetuksessa 100 000 €

Opetustoimen henkilöstökoulutuksen vuoden 2010 koulutushankkeet:

- Oppimisen pulmat - pedagoginen arviointi ja tehostettu tuki yleissivistävässä koulutuksessa 165 000 €
- Oppimisen ja motivaation pulmat ammatillisessa koulutuksessa - arviointi ja tehostetut tukitoimet 80 000 €

Hankkeisiin liittyvää koulutusta järjestettiin Helsingissä, Iisalmessa, Jyväskylässä, Kokkolassa, Kuopiossa, Lahdessa, Mikkelissä, Oulussa, Seinäjoella, Tampereella, Turussa, Tallinnassa ja verkkokoulutuksena. Koulutuskokonaisuudet olivat seuraavia: Aikuinen lapsen tunteiden säätelyn tukena (1op), Keskeyttämisriskissä olevan nuoren opiskelumotivaatio ja tukitoimet (3 op), Lukivaikeuksien arviointi ja nuoren tukeminen (1 op), Matematiikan tehostettu tuki alakoulun luokilla 3-6 -laskutaidon arviointi ja tehostettu tuki (1op), Matematiikan tehostettu tuki alkuopetuksessa (1op), Oppilaan hyvinvoinnin, motivaation ja oppimisen tukeminen perusopetuksessa seminaari, Oppimisvaikeuksien (lukeminen, tarkkaavuus ja matematiikka) arviointi ja tehostettu tuki lukiossa (1op), Pedagoginen arviointi alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (4 op), Pedagoginen arviointi alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (2 op), Pedagoginen arviointi esi- ja alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (2 op), Pedagoginen arviointi ja tehostettu tuki - päivitä tietosi nuorten matemaattisista ja muista oppimisvaikeuksista (2 op), Peruslaskutaidon kehitys ja arviointi perusopetuksen 1–6-luokalla (1 op), Syventävä koulutus tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ongelmat koululuokassa – tunnistaminen ja tehostettu, yksi-

öllistetty tuki (3 op), Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ongelmat ammatillisessa koulutuksessa – tunnistaminen ja tehostettu, yksilöllistetty tuki (3 op), Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ongelmat koululuokassa – tunnistaminen ja tehostettu, yksilöllistetty tuki (3op), Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ongelmat yläkoulussa – tunnistaminen ja tehostettu, yksilöllistetty tuki (2op), Työrauha kaikille - toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi (3op) ja Yhteenlaskutaidon tehostettu tukeminen luokilla 1–6, (3 op).

Vuoden 2012 aikana jatkuivat Kummi-julkaisusarjaan liittyvät koulutukset: Niitä olivat alakoululle kohdennettu Malti - tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ryhmämuotoinen tehostettu tuki, Muihin osaan! Muisti oppimisen työvälineenä ja Loikkiksella ketteräksi – motorisen oppimisen havainnointi ja tukeminen, Aikamatkalla - sujuvan lukemisen ja oikeinkirjoituksen harjoitusohjelma – julkaisuihin liittyvät koulutukset sekä yläkoululle suunnatut Hyvän työrauhan rakennusaineita - opettajan luokanhallinnan taitojen kehittäminen koulun arjessa ja Työrauha kaikille - toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi (3op) –koulutukset.

Tiedotustoiminta

Niilo Mäki Instituutin tiedotustoiminnan lähtökohtana on NMI:n asema valtakunnallisena oppimisvaikeuksia koskevan tiedon tuottamisen ja kokoamisen keskuksena. Näiden tehtävien lisäksi Instituutin tehtävänä on tiedottaa ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun oppimisvaikeuksiin liittyvissä kysymyksissä. Tiedottamisen ja oppimisvaikeuksiin liittyvän asiantuntemuksen levittämisen erityisenä kohderyhmänä ovat oppimisvaikeuksisten kanssa työskentelevät eri alojen ammattilaiset ja asiantuntijat, mutta myös asianosaiset itse ja heidän perheensä, eri tasoilla toimivat päättäjät sekä suuri yleisö. Instituutin yhtenä tehtävänä on myös koota kansainvälisesti tuotettua tietoa suomalaiseen käyttöön sekä huolehtia osaltaan suomalaisen oppimisvaikeustyön ja -tutkimuksen näkyvyydestä myös Suomen ulkopuolella.

Niilo Mäki Instituutin tiedotuksessa ja tiedonlevityksessä on vuonna 2012 käytetty seuraavia kanavia:

WWW-kotisivut. Tietoverkkojen ja Internetin käytön yleistyessä www-sivut ovat keskeinen osa Instituutin tiedonvälitystä. Sivuilla on tietoa oppimisvaikeuksista, NMI:n toiminnasta ja tapahtumista sekä linkejä muihin luotettaviin aiheeseen liittyviin sivustoihin. NMI:n www-sivustot uudistyö jatkui vuoden 2012 aikana. Uusissa sivuissa pyritään kattavammin kertomaan ja tiedottamaan NMI:n toiminnasta.

Oppimisvaikeuksien erityislehti eli NMI-Bulletin on perinteinen Niilo Mäki Instituutin julkaisu. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaajakunta väheni vuonna 2012 (noin 1900 tilaajaa). Lehden päätoimittaja oli Helena Viholainen. Vuoden 2012 numerot sisälsivät seuraavia teemoja:

Bulletin nro. 1/2012

LECTIO PRAECURSORIA

Inklusioreitit ja yhdessä oppimisen edellytykset
Marjatta Mikola

TUTKIMUKSET

Oppilaiden moninaisuus perusopetuksessa haastaa pedagogiikan muuttumaan
Marjatta Mikola

KOKEILUT JA KÄYTÄNTEET

Kodin ja koulun yhteistyön tehostaminen
Juha-Matti Latvala

Tarkkaavuuden ja toiminnanohjaamisenryhmämuotoinen Maltti-kuntoutus
Mika Paananen, Johanna Heinonen, Jochen Knoll, Vesa Närhi & Ulla Leppänen

Bulletin nro 2/2012

TUTKIMUKSET

Ohjausvuorovaikutuksen laadun yhteys lasten taitojen ja motivaation kehitykseen esiopetuksessa
Eija Pakarinen, Marja-Kristiina Lerkkanen & Anna-Maija Poikkeus

KATSAUKSET

Tavoitteena sujuva lukutaito
Sini Huemer, Paula Salmi & Mikko Aro

KOKEILUT JA KÄYTÄNTEET

Strukturoitu ryhmätoimintamalli päivähoidon henkilökunnan osaamisen ja jaksamisen tukemiseksi
Tiina Linnove & Taru Kivijärvi

LukiMat-palvelu tukemassa lukemisen ja matematiikan taitojen oppimista ja oppimisen arviointia
Juha-Matti Latvala, Tuire Koponen, Paula Salmi & Riikka Heikkilä

LUKIVA:lla lukijaksi
Anne Puolakanaho

Peruslaskutaito matematiikan kivijalkana
Tuire Koponen

Bulletin nro 3/2012

PUHEENVUORO

Suuntavivoja yhteisöllisen oppimisen tutkimukseen
Miika Marttunen

Kun oppiminen ei suju - mikä kiikastaa ja haittaako se
Paavo Leppänen

TUTKIMUKSET

Esikoululaisten matemaattisten taitojen kehityksen tukeminen Minäkin lasken! -harjoitusohjelmalla
Erja Luseti & Pirjo Aunio

Matematiikassa heikosti suoriutuneiden lasten laskustrategioiden kehitys
Elina Rusanen & Pekka Räsänen

Vertaissuhdevaikkeudet, kielelliset taidot sekä lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen
Jere Vartiainen, Anna-Maija Poikkeus, Marja-Kristiina Lerkkanen, Jari-Erik Nurmi & Noona Kiuru

Bulletin nro 4/2012

TUTKIMUKSET

Kaksoisvaikeushypoteesi ja oppimisvaikeuksien päällekkäistyminen

Riikka Heikkilä

Yksinkertaisten kirjoitettujen sanojen tunnistus sujuvilla ja hitailla lukijoilla kirjain-äänne vastaavuudeltaan säännönmukaisessa suomen kielessä

Jarkko Hautala & Mikko Aro

Onnistuiko ohjaus? Englannin kielen harjoittelu suomenkielillä lukiolaisilla

Piia M. Björn & Paavo H. T. Leppänen

Ajattelun taitojen interventiotutkimus ensimmäisen luokan heikoille oppilaille - pilottitutkimuksen tuloksia

Risto Hotulainen & Janna Linnansaari

Kuudesluokkalaiset uhreina. Masennuksen, somatisaation ja väkivaltaideaation yhteydet viktimitisaatioon

Lotta Uusitalo-Malmivaara

Yhteys laajalevikkiseen mediaan (aikakauslehdet, sanomalehdet, radio, TV) on ollut tärkeää erityisesti eri tapahtumien yhteydessä. Instituutin toiminnassa erikseen tiedotettavia asioita ovat mm. uusien projektien käynnistyminen, uudet kotimaiset julkaisut, koulutustilaisuudet ja väitöstilaisuudet. Tiedotusta medialle on hoidettu yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa. Tietoja on annettu julkisen tiedotuksen ja suorien toimittajayhteyksien kautta. Vuonna 2012 julkisuutta saivat erityisesti Hyvä Alku –tapahtuma ja Työrauha kaikille - Toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi sekä Motivoimaa hankkeeseen liittyvät teemat. Instituutin toimintaa on huomioitu televisiossa, radiossa ja lehdistössä, niin alan ammattilehdissä, järjestölehdissä kuten myös paikallis- ja laajalevikkisissä lehdissä.

Lisäksi keskeinen oppimisvaikeuksiin liittyvän tiedon levittämisen väline on koulutustoiminta. Koulutusta suunnataan eri ammattiryhmille sekä NMI:n suunnittelemina kokonaisuuksina että pyydettyinä tilauskoulutuksina. Koulutustilaisuuksia järjestetään verkkokoulutuksina sekä eri puolilla Suomea, jotta osallistuminen mahdollistuisi mahdollisimman monille. Niilo Mäki Instituutin postituslistalle on ilmoittautunut 17000 henkilöä, joille lähetetään Koulutus- ja julkaisutiedote kaksi kertaa vuodessa. Tämän lisäksi tiedotetaan toiminnasta myös kirjeitse tai sähköisesti sekä Facebookissa.

Niilo Mäki Instituutin avoimia ovia ei toteutettu tänä vuonna sisäilmaongelmien vuoksi. Lukuisissa alan ammattihenkilöstölle kohdennetuissa tapahtumissa on esitelty Niilo Mäki Instituutin julkaisuja ja toimintaa, tästä esimerkkeinä eri Opetushallituksen tilaisuudet ja Educa-messut, Puheterapeutti- ja Lastentarhaopettajapäivät, Keos, Itä-Suomen erityisopettajapäivät ja ammatilliset erityisopettajapäivät.

Julkaisutoiminta

NMI julkaisee oppimisvaikeuksiin liittyviä artikkeleita, kirjallisuutta, arviointi- ja kuntoutusmenetelmiä sekä toimittaa neljästi vuodessa ilmestyvää Oppimisvaikeuksien erityislehteä eli NMI-Bulletinia. Vuonna 2012 julkaistiin lukuisia kotimaisia ja kansainvälisiä artikkeleita. Koko toimintavuoden julkaisutoiminta on kuvattu yksityiskohtaisesti liitteenä olevassa julkaisuluettelossa (ks. liite 4). Vuonna 2012 ilmestyivät julkaisut KUMMI 9. Työrauha kaikille - Toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi, LENE - Leikki-ikäisen lapsen neurologinen arvio LEIKKIKENTTÄKUVA ja Fonologiatesti – Lapsen ään-teellisen kehityksen arviointimenetelmä.

KEHITYSYHTEISTYÖ

Niilo Mäki Instituutti on tehnyt kehitysyhteistyötä Afrikassa Suomen ulkoasiainministeriön kansalaisjärjestötuella jo 1990-luvun alkupuolelta alkaen. Kehitysyhteistyöhankkeen tarkoituksena on tukea perustettuja tutkimusklinikoita ja antaa asiantuntija-apua koulutustoimintaan. Instituutin pitkäaikaisia yhteistyömaita ovatambia ja Kenia. Lisäksi mukana toiminnassa ovat nykyään Namibia ja Tansania. Lisäksi Niilo Mäki Instituutti on osallistunut myös muiden tahojen koordinoimiin hankkeisiin, joissa tavoitteena on ollut kehitysmaiden lasten tukeminen erityisesti lukemaan oppimisessa. Esimerkkinä tällaisesta hankkeesta on Tekes-rahoitteinen ja Jyväskylän yliopiston toteuttama GLIDE-hanke. Graphogame-oppimispelin tutkimista ja levittämistä kehitysmaihin on tehty yhteistyössä myös muiden Jyväskylän yliopiston hankkeiden kanssa.

Afrikkalaislasten äidinkielellään lukemaan oppimisen turvaaminen – laajemman hankkeen valmistelu (SWAHI), Ulkoministeriö (2011–2012)

Hanke toteutettiin Ulkoministeriön tuella vuosina 2011-2012 pääosin Sambiassa. Lisäksi Keniassa tehtiin pienimuotoinen tutkimus. Hankkeen tarkoituksena oli tuottaa opettajille tutkittuun tietoon pohjautuvaa verkkopohjaista lukemismateriaalia sekä opetukseen että arviointiin. Lisäksi hankkeessa pohjustettiin suurempaa hanketta, jonka tarkoituksena on edistää lukutaitoa Saharan eteläpuolisissa maissa.

Hankkeessa tuotettiin sambialaisopettajille (ja myös muissa kehittyvässä maissa käytettäväksi) lukemaan opettamisen tueksi koulutusvideoita sekä verkkosivusto, josta saa lisätietoa lukemaan ja kirjoittamaan oppimisesta sekä niissä ilmenevistä vaikeuksista. Verkkosivusto toteutettiin Wordpress-ympäristöön osoitteen <http://grapholearning.info> -sivuston alisivuksi. Verkkosivusto sisältää opettajille tarkoitettuja koulutusvideoita (9 kpl) lukemaan opettamisesta sekä siihen liittyvistä tekijöistä. Koulutusvideoiden hyödyllisyydestä ja käyttökelpoisuudesta kerättiin myös käyttäjäpalautetta. Videoiden lisäksi sivuilta on saatavilla luettavaa materiaalia, tietoa sekä linkit GraphoGame-harjoitusmenetelmän lataussivuille.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää opettajien koulutusta siten, että valmistuvilla ja jo työssään toimivilla opettajilla olisi saatavilla enemmän tietoa äänneperustaisesta, lasten omalla äidinkielellä tapahtuvasta lukemaan opettamisesta (phonics). Lukemaan opettaminen on aikaisemmin tapahtunut joko englannin kielellä tai englannin kielen aakkosten ääntämistä hyväksi käyttäen.

Kolmantena tavoitteena oli valmistella suurempaa Saharan eteläpuolisiin maihin kohdistuvaa lukutaitohanketta (Capolsa). Capolsa-keskus sai rahoituksen Ulkoministeriön HEI ICI -ohjelmasta 2011.

Dysleksian kohdanneiden afrikkalaislasten lukemaanoppimismahdollisuuksien parantaminen - GraphoLearn Diploma Training programme (GL-hanke), Ulkoministeriö (2012–2014)

Hankkeen tavoitteena on kouluttaa opettajankouluttajista lukemaan oppimisen asiantuntijoita ja edistää tehokkaiden arviointi- ja harjoitusmenetelmien käyttöä lukemaan oppimisen tukena. Menetelmät tarjotaan pääosin mobiiliteknologiaa (erityisesti tablet tietokoneet) hyödyntäen.

Ulkoministeriön rahoittamalla GL-hankkeella (2012-2014) oli aloitusvuonna kaksi workshopia Lusakassa, Sambiassa. Ensimmäiseen (toukokuussa 2012) kutsuttiin eri maiden (Sambia, Tansania, Kenia ja Namibia) oppimisvaikeusasiantuntijoita, jotka ryhtyivät vetämään hanketta paikallisesti. Vetäjien kanssa käytiin läpi hankkeen tavoitteita ja sisältöjä sekä koulutettaviksi valittavilta vaadittavia edellytyksiä. Maista valittiin yhteensä 22 koulutettavaa hankkeeseen.

Hankkeen varsinainen aloitusseminaari pidettiin Lusakassa, Sambiassa lokakuussa 2012. Seminaarissa käytiin läpi lukutaitotilannetta eri osallistujamaissa, tutustuttiin Graphogame-oppimispeliin ja oppimisvaikeuksiin (erityisesti lukivaikkeuteen) ja osallistujat harjoittelivat tablet-tietokoneiden käyttöä. Koulutettavat saivat myös ensimmäisen interventioharjoituksen, missä he tableteissa olevien GG-pelien avulla kuntouttavat ja seuraavat lapsen kirjantietoisuuden kehittymistä. Ensimmäisen intervention tulokset kootaan Namibiassa keväällä 2013. Workshopien välissä on kaksi paikallista seminaaria, missä koulutettavat käyvät läpi oppimisvaikeuskirjallisuutta paikallisen vetäjän johdolla.

Keskeiset yhteistyötahot

GL-hanke tekee yhteistyötä Capolsa keskuksen ja Jyväskylän yliopiston Glide-hankkeiden kanssa.

HALLINTO- JA TUKIPALVELUT (RAY AK4)

Niilo Mäki -säätiön toimintaa pidetään yllä Raha-automaattiyhdistyksen kohdennetun toiminta-avustuksen (RAY AK 4) turvin. Avustus käytetään säätiön hallinto- ja tukipalveluista aiheutuvien kulu- jen sekä muiden hankkeille jakamattomien yleiskulujen kattamiseen. Säätiön hallinnossa työskentelee päätoimisesti toiminnanjohtaja ja taloudenhoitaja. Taloudenhoitajan varahenkilönä toimii pienellä osa-aikaisella työpanoksella taloussihteeri ja toiminnanjohtajan varahenkilönä osa-aikaisella työpanoksella varatoiminnanjohtaja. Heidän lisäksi hallinnossa työskentelee kolme toimito/koulutussihteeriä, joiden työpanoksesta puolet on jaettu hallinnon tukipalvelujen tuottamiseen, heistä yksi hoitaa kirjanpidon. Toiminta-avustuksen turvin on lisäksi palkattu atk-tukihenkilö, joka huolehtii yleisesti talon tietohallinnosta käyttäjien suuntaan. Myös tietojärjestelmien ylläpitoon ja tietoturvaan liittyviä työtehtäviä on sisällytetty toiminta-avustukseen. Näillä resursseilla hoidetaan säätiön talous- ja hankehallinto, muu yleishallinto sekä toimiston ja puhelinkeskuksen palvelut sekä atk-tuki ja muut tukipalvelut.

Vuonna 2012 haettiin lisävaroja hallinto- ja tukipalveluihin. Hallintoon liittyvien toimien lisääntyminen (raportointi, seuranta, projektien määrän kasvu, jne.) ja tietojärjestelmien ylläpitoon liittyvien toimien (tietotekniikan käytön työvälineenä ja kohderyhmille tarjottavien tietoteknisten palvelujen lisääntyminen, tietoturva) lisääntymisen vuoksi Instituutissa oli tarvetta hallinto- ja tukipalvelujen lisärahoitukselle. Lisäystä ei kuitenkaan saatu haetun mukaisesti. Tästä syystä kohdennettu avustus ei kata kaikkia säätiön perustoiminnan kuluja.

Kuluja kohdennettiin mahdollisimman paljon projekteille ja niitä on myös pyritty karsimaan mahdollisuuksien mukaan. Koulutus- ja julkaisu-toiminnasta saaduilla tuotoilla katettiin yleistoiminnan alijäämää.

Johtoryhmätyöskentely jatkui ja johtoryhmän kokoonpanoa täydennettiin tarpeen mukaan. Johtoryhmässä tieto välittyy hankkeiden vetäjien kautta vastuualueelta toiselle ja yhdessä ideoiden syntyä uusia hankkeita ja linjauksia toimintaan.

Toiminnanjohtaja kävi henkilöstön kanssa kehityskeskusteluja, joissa keskusteltiin työtehtävistä, niiden sujumisesta ja kuormittavuudesta, sekä työntekijän tavoitteista lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Lisäksi kehityskeskusteluissa pohdittiin instituutin sisäistä ja ulkopuolelle ohjautuvaa yhteistyötä ja kehittämistarpeita.

Henkilöstön hyvinvointiin panostettiin tarjoamalla laadukkaita työterveyspalveluita ja mahdollisuuksia säännölliseen työkykyä ylläpitävään liikunta- ja virkistystoimintaan. Kehittämispäivää ei pidetty vuonna 2012.

LIITTEET

LIITE 1

Niilo Mäki säätiön valtuuskunta vuodelle 2012

Niilo Mäki Säätiön hallintoelimiä ovat valtuuskunta ja hallitus. Valtuuskuntaan kuuluu puheenjohtaja ja 12 muuta jäsentä, jotka valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Valtuuskunnan sääntömääräisissä kokouksissa käsitellään mm. toimintakertomus ja tilinpäätös (kevätkokous) sekä seuraavan vuoden toimintasuunnitelma (syyskokous). Valtuuskunnan jäsenet vuonna 2012 olivat (suluissa viimeinen valintavuosi).

Isto Ruoppila, pj	(2009) Haukkalan lastenpsykiatrisen hoitolaitoksen kannatusyhd.
Jari-Erik Nurmi	(2010) Haukkalan lastenpsykiatrisen hoitolaitoksen kannatusyhd.
Onerva Mäki	(2011) Niilo Mäen perikunta
Sakari Liimatainen	(2010) Jyväskylän yliopistosäätiö
Maria Kaisa Aula	(2010) Jyväskylän yliopistosäätiö
Riitta Mäkinen	(2010) Jyväskylän kaupunki
Riitta Viitala	(2011) Jyväskylän yliopistosäätiö
Teija Jalanne	(2009) ADHD-liitto ry
Tiina Viljanen	(2009) Aivoliitto ry
Tomi Kaasinen	(2010) Suomen CP-liitto ry
Mirjam Kalland	(2011) Mannerheimin lastensuojeluliitto
Veli-Pekka Sinervuo	(2011) Kehitysvammaliitto
Irmeli Halinen	(2011) Opetushallitus

Niilo Mäki Säätiön hallitus vuodelle 2012

Niilo Mäki Säätiön hallitukseen kuuluu puheenjohtaja sekä 4-6 jäsentä varajäsenineen. Valtuuskunta nimeää hallituksen vuodeksi kerrallaan. Seuraavassa hallituksen jäsenet sekä heidän henkilökohtaiset varajäsenensä vuonna 2012.

Heikki Lyytinen, puheenjohtaja	Varajäsen Risto Jämsén
Timo Ahonen	Varajäsen Nina Kultti-Lavikainen
Reija Alen	Varajäsen Laila Landén
Päivi Fadjukoff, varapj.	Varajäsen Onerva Mäki
Matti Kuorelahti	Varajäsen Hannu Savolainen
Päivi Kalilainen	Varajäsen Airi Valkama
Tuula Vähäkainu-Kujanen	Varajäsen Pirjo Tilus

LIITE 2

Niilo Mäki Instituutin henkilökunta vuonna 2012

Hallinto- ja tukipalvelut

Latvala Juha-Matti
FT, toiminnanjohtaja

Räsänen Pekka
PsL, varatoiminnanjohtaja

Kantola Kirsi
Merkonomi, taloudenhoitaja

Alakoski Birgitta
Merkonomi, koulutussihteeri

Hintikka Kirsi
Merkonomi, koulutussihteeri

Hytönen Teemu
Merkonomi, toimistos sihteeri

Kaipainen Asta
Merkonomi, projekti/taloussihteeri

Palokangas Atte
atk-tuki

Suurkari Waldemar
Siviilipalvelusmies

Westerholm Jari
YTM, suunnittelija

Koulutus- ja julkaisuyksikkö

Haakana Maria
KM, koulutuspäällikkö

Eskola, Lasse
Tradenomi, koulutussihteeri

Karppinen, Assi
KM, koulutussuunnittelija

Myllykoski Mirja
KM, koulutussuunnittelija

Rintanen Maria
KM, koulutussuunnittelija

Erityisasiantuntijat ja tutkimusjohtajat

Lyytinen Heikki
PsT, professori (kehitysneuropsykologia),
Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto
NMI:n hallituksen puheenjohtaja

Ahonen Timo
PsT, professori, (kehityspsykologia)
Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto
Tutkimusjohtaja

Mäki Onerva
FL, h.c. KT
Erikoisasiantuntija, PR-toiminta, kansainväliset kontaktit

Laakso Kirsti
KT
Erityisasiantuntija: syrjäytymisen ennaltaehkäisy

Kliiniset palvelut

Kultti-Lavikainen Nina
PsL, psykologi
Lastentutkimusklinikan vastaava, Jyväskylän kaupungin perheneuvola

Katajamäki Johanna
PsL, Psykologi, Jyväskylän kaupungin perheneuvola

Leppänen Ulla
PsT, psykologi, Jyväskylän kaupungin perheneuvola

Tutkijat ja muu hankehenkilökunta

Aro Tuija
PsT, dos., kliininen neuropsykologi
Kuntoutustutkimus, Omis-hanke

Eloranta Anna-Kaija
PsM, tutkija
Oppimisvaikeuksien seurantatutkimus

Hankkio, Sanna
Lastentutkimusklinikan harjoittelija

Heikkilä Riikka
PsM, tutkija
Lukemisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja kuntoutus, Lukimat-hanke

Järviluoma, Elina
PsM, tutkija
Omis-hanke

Kairaluoma Leila
KL, erityisopettaja, tutkija
Motivoimaa-projekti, lukiopetus

Ketonen Ritva
KT, puheterapeutti, erityisopettaja
puheen ja kielen häiriöt, lukikuntoutus
LukiMat-hanke, lukemisen osa-alue

Kiiski Tiina
KM, erityisopettaja
Työrauha-koulussa -hanke

Kiiveri Leena
KM, tutkija/projektityöntekijä
Motivoimaa-projekti

Koponen Tuire
PsT, psykologi, tutkija
LukiMat-hanke, matematiikan osa-alue

Krimark, Pia
MA, YTM, koordinaattori
Kehitysyhteistyöhankkeet

Laakso, Hanna
KM
Lukemissujuvuus-hanke

Manninen, Johanna
Datanomi, tekninen avustaja
LukiMat-hanke, matematiikan osa-alue

Maslov Ivan,
suunnittelija
LukiMat-hanke, Mukaan!-hanke

Maslov Oleksandr
FM, suunnittelija
LukiMat-hanke, matematiikan osa-alue

Mattinen Aino
KT, tutkija
Oppimisvaikeuksien varhaiskuntoutus –projekti

Mäntylä Marketta
PsM, tutkija
Omis-hanke

Määttä Sami
PsT, tutkija
Motivoimaa-projekti

Määttä Sira
PsM, tutkija
Omis-hanke

Mönkkönen Ville
Pääohjelmoija, projektinvetäjä
LukiMat-hanke, lukemisen osa-alue

Närhi Vesa
PsT, neuropsykologian erikoispsykologi
Komorbideetti, lasten tarkkaavuushäiriöt, tarkkaavuushäiriöiden kuntoutus
Laaja-alaiset oppimisvaikeudet, kehitysyhteistyö

Otieno Suzanne
Tutkija
Kehitysyhteistyö-hankkeet

Paananen, Mika
PsL, tutkija
OMIS-hanke

Palm Helena
FT, tutkija
LukiMat-hanke, matematiikan ja oppimisen arvioinnin osa-alue

Peitso Satu
PsM, projektityöntekijä
TOMERA-projekti

Peltonen Marika
PsM
Lukimat-hanke

Pekkarinen Miika
FM, ohjelmoija, tietoturvavastaava
LukiMat-hanke lukemisen osa-alue

Peura, Pilvi
Projektityöntekijä
Lukemissujuvuus-hanke

Polet Juho
FM, projektiassistentti (osa-aikainen)
LukiMat-projekti, matematiikan osa-alue

Pöyliö, Hanna
Projektityöntekijä
Lukemissujuvuus-hanke

Rantanen Vesa
YTM, tutkija
Maahanmuuttajalasten lukemishanke

Ryssy Jaakko

Insinööri (ICT), projektityöntekijä
Lukimat-hanke, lukemisen osa-alue

Räsänen Pekka
PsL, neuropsykologian erikoispsykologi
Dyskalkulia, kehitysneuropsykologia, tietoverkkosovellukset
MoniMat-hanke

Salmi Elisa
KM
Polkuja-hanke

Salmi Paula
PsT, tutkija, projektin vetäjä
Lukemissujuvuus-hanke

Salminen Jonna
KM, tutkija,
LukiMat-hanke, matematiikan osa-alue

Schachenhofer Monika
Projektiassistentti
Monimat-hanke

Siiskonen Tiina
KT, erityisopettaja, tutkija
Dysfasia, Haukaranta/NMI yhteistyö

Vauhkonen, Ville
FM
Tilastomenetelmät

Viholainen Helena
KT, erityislastentarhanopettaja
NMI Bulletin päätoimittaja
Pienten lasten motoriset vaikeudet, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy

LIITE 3

Niilo Mäki Instituutin järjestämät koulutukset vuonna 2012

NIILO MÄKI INSTITUUTIN JÄRJESTÄMÄT OPETUSHALLITUKSEN KUSTANTAMAT KOULUTUKSET VUONNA 2012

35 koulutusta, 83 koulutuspäivää

Keskeyttämisriskissä olevan nuoren opiskelumotivaatio ja tukitoimet (3 op), I lähijakso 6.-7.2.2012 ja II lähijakso 28.3.2012, Oulu

Yhteenlaskutaidon tehostettu tukeminen luokilla 1–6, (3 op), I lähijakso 7.2.2012, II lähijakso 8.3.2012 ja III lähijakso 11.4.2012, Tampere

Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ongelmat koululuokassa – tunnistaminen ja tehostettu, yksilöllistetty tuki (3op), I lähijakso 14.2.2012, II lähijakso 20.3.2012 ja III lähijakso 3.5.2012, Helsinki

Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ongelmat yläkoulussa – tunnistaminen ja tehostettu, yksilöllistetty tuki (2op), I lähijakso 14.3.2012 ja II lähijakso 8.5.2012, Helsinki

Matematiikan tehostettu tuki alkuopetuksessa (1op), 14.3.2012, Jyväskylä

Matematiikan tehostettu tuki alakoulun luokilla 3-6 -laskutaidon arviointi ja tehostettu tuki (1op), 20.3.2012, Oulu

Pedagoginen arviointi esi- ja alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (2 op), 20.–21.3.2012, Oulu

Peruslaskutaidon kehitys ja arviointi perusopetuksen 1–6-luokalla (1 op), 22.3.2012, Iisalmi

Lukivaikeuksien arviointi ja nuoren tukeminen (1 op), 26.4.2012, Kokkola

Peruslaskutaidon kehitys ja arviointi perusopetuksen 1–6-luokalla (1 op), 3.5.2012, verkkokoulutus

Peruslaskutaidon kehitys ja arviointi perusopetuksen 1–6-luokalla (1 op), 3.5.2012, Kokkola

Pedagoginen arviointi esi- ja alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (2 op), 8.–9.5.2012, Jyväskylä

Pedagoginen arviointi esi- ja alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (2 op), 8.–9.5.2012, verkkokoulutus

Pedagoginen arviointi alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (4 op), verkkokoulutus

Pedagoginen arviointi esi- ja alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (2 op), 4.–5.9.2012, Mikkeli

Pedagoginen arviointi alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (2 op), verkkokoulutus

Pedagoginen arviointi alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (4 op), 6.–7.9.2012, 29.11.2012 ja 21.1.2013, Jyväskylä

Pedagoginen arviointi alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (4 op), 6.–7.9.2012, 29.11.2012 ja 21.1.2013, Jyväskylä

Syventävä koulutus tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ongelmat koululuokassa – tunnistaminen ja tehostettu, yksilöllistetty tuki (3 op) I lähijakso 11.9.2012, II lähijakso 2.10.2012 ja III lähijakso 6.11.2012, Helsinki

Pedagoginen arviointi esi- ja alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (2 op), 12.–13.9.2012, Turku

Pedagoginen arviointi esi- ja alkuopetuksen lukemisen ja matematiikan perustaitojen oppimisessa (2 op), 12.–13.9.2012, Seinäjoki

Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ongelmat ammatillisessa koulutuksessa – tunnistaminen ja tehostettu, yksilöllistetty tuki (3 op), I lähijakso katsottavissa tallenteena, II lähijakso 24.10.2012 ja III lähijakso 20.11.2012, Tampere

Keskeyttämiskäytännössä olevan nuoren opiskelumotivaatio ja tukitoimet (3 op), I lähijakso 25.-26.9.2012 ja II lähijakso 21.11.2012, Lahti

Työrauha kaikille - toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi (3 op), I lähijakso 9.-10.10.2012 ja II lähijakso 28.11.2012, Tampere

Työrauha kaikille - toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi (3 op), I lähijakso 23.-24.10.2012 ja II lähijakso 4.12.2012, Kuopio

Oppimisvaikeuksien (lukeminen, tarkkaavuus ja matematiikka) arviointi ja tehostettu tuki lukiossa (1op), 23.10.2012, Jyväskylä

Oppimisvaikeuksien (lukeminen, tarkkaavuus ja matematiikka) arviointi ja tehostettu tuki lukiossa (1op), 23.10.2012, Verkkokoulutus

Lukivaikeuksien arviointi ja nuoren tukeminen (1 op), 23.11.2012, Jyväskylä

Lukivaikeuksien arviointi ja nuoren tukeminen (1 op), 23.11.2012, verkkokoulutus

Oppilaan hyvinvoinnin, motivaation ja oppimisen tukeminen perusopetuksessa seminaari, 6.11.2012, Jyväskylä

Oppilaan hyvinvoinnin, motivaation ja oppimisen tukeminen perusopetuksessa seminaari, 6.11.2012, verkkokoulutus

Yhteenlaskutaidon tehostettu tukeminen luokilla 1–6, (3 op), I lähijakso 7.11.2012, II lähijakso 7.2.2013 ja III lähijakso 7.5.2013, Lahti

Pedagoginen arviointi ja tehostettu tuki - päivitä tietosi nuorten matemaattisista ja muista oppimisvaikeuksista (2 op), 21.–23.11.2012, Tallinna

Aikuinen lapsen tunteiden säätelyn tukena (1op), 28.11.2012, Jyväskylä

NIILO MÄKI INSTITUUTIN JÄRJESTÄMÄT MAKSULLISET KOULUTUKSET VUONNA 2012

62 koulutuspäivää

Maltti - tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ryhmämuotoinen tehostettu tuki -koulutus 19.1.2012, Helsinki

Nuorten ja aikuisten lukitaitojen arviointi - seulan ja yksilötestistön käyttökoulutus, 19.1.2012, Lappeenranta

Muisti ja oppiminen -koulutus 6.2.2012, Turku

Tarkkaavuushäiriön teoriaa – psykologiset selitysmallit arvioinnin ja kuntoutuksen perustana - koulutus 7.2.2012, Lahti

Nuorten ja aikuisten lukitaitojen arviointi – seulan ja yksilötestistön käyttökoulutus 7.2.2012, Oulu

Lukemalla ja tekemällä - lukivaikeuksisen opiskelijan tukeminen toisella asteella -koulutus 8.2.2012, Oulu

Hyvä Alku -tapahtuma 15.-16.2.2012, Jyväskylä

Miten ohjeistaa vanhempia, joiden lapsilla on oppimisen vaikeuksia -koulutus 20.2.2012, Oulu

Lene -kouluttaja -koulutus, 23.2.2012, 26.4.2012, 27.9.2012, Jyväskylä

Esikko -koulutus 8.3.2012, Helsinki

Maltti - tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ryhmämuotoinen tehostettu tuki -koulutus, 8.3.2012, Seinäjoki

Leikki-ikäisten lasten matemaattisten taitojen tukeminen – nallematikan matkassa varhaismatematiikan maailmaan 13.3.2012, Vaasa

Maahanmuuttajaoppilaan matemaattiset oppimisen vaikeudet esi- ja alkuopetuksessa -koulutus 15.3.2012, Tampere

Miten ohjeistaa vanhempia, joiden lapsilla on oppimisen vaikeuksia -koulutus 19.3.2012, Turku

Loikkien ketteräksi - motorisen oppimisen havainnointi ja tukeminen -koulutus 29.3.2012, Espoo

LUKIVA – Lukivalmiuksien arviointimenetelmä 4-5 -vuotiaille lapsille -koulutus, 12.4.2012, Tampere

Oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen -koulutus 16.4.2012, Tampere

Vane - Vauvan neurologisen ja psyykkisen kehityksen arviointimenetelmä -koulutus 17.4.2012, Tampere

Syventävä näkökulma muistiin -koulutus 17.4.2012, Tampere

Malitti - tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ryhmämuotoinen tehostettu tuki -koulutus 18.4.2012, Oulu

Loikkien ketteräksi - motorisen oppimisen havainnointi ja tukeminen -koulutus 19.4.2012, Oulu

Aikamatkalla - sujuvan lukemisen ja oikeinkirjoituksen harjoitusohjelma -koulutus 19.4.2012, Tampere

Hahmotusvaikeudet – ymmärrämmekö näkemäämme, hahmottamisen salat ja vaikeudet -koulutus 23.4.2012, Lahti

KOULUIKÄISTEN KUNTOUTUS -koulutus, 23.-26.4.2012, Jyväskylä

Fonologiatesti: uusi menetelmä lasten äänteellisen kehityksen arviointiin -koulutus 8.5.2012, Tampere

Fonologiatesti: uusi menetelmä lasten äänteellisen kehityksen arviointiin -koulutus 9.5.2012, Helsinki

Lasten toiminnan ja tunteiden säätely ja tukeminen ryhmässä -koulutus, 9.-10.5.2012, Tampere

LUKIVA - lukivalmiuksien arviointimenetelmä 4–5-vuotiaille lapsille -koulutus, 10.5.2012, verkkokoulutus

Oppimisvaikeuksien tutkijatapaaminen 7.-8.6.2012, Jyväskylä

Kognitiivisten taitojen ja oppimisvaikeuksien arviointi kouluikäisillä - päivitys uusimpaan tietoon -koulutus 5.9.2012, Oulu

Hyvän työrauhan rakennusaineita - opettajan luokanhallinnan taitojen kehittäminen koulun arjessa -koulutus, 6.9.2012, Jyväskylä

Fonologiatesti: uusi menetelmä lasten äänteellisen kehityksen arviointiin –koulutus 6.9.2012, Oulu

Miten ohjeistaa vanhempia, joiden lapsilla on oppimisen vaikeuksia -koulutus 14.9.2012, Kuopio

Kun tunteet tempaavat – aikuiset lasten tukena tunteiden kokemisessa ja ilmaisussa -koulutus, 14.9.2012, Lahti

Hyvän työrauhan rakennusaineita - opettajan luokanhallinnan taitojen kehittäminen koulun arjessa -koulutus, 19.9.2012, Tampere

Nuorten ja aikuisten lukemis- ja kirjoittamistaitojen arviointi – seulontamenetelmän ja yksilötestistön käyttökoulutus 28.9.2012, Helsinki

Oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen -koulutus, 1.10.2012, Jyväskylä

Loikkien ketteräksi - motorisen oppimisen havainnointi ja tukeminen -koulutus 2.10.2012, Helsinki

Hahmotusvaikeudet – ymmärrämmekö näkemäämme, hahmottamisen salat ja vaikeudet -koulutus, 2.10.2012, Jyväskylä

Fonologiatesti: uusi menetelmä lasten äänteellisen kehityksen arviointiin -koulutus 3.10.2012, Espoo

Loikkien ketteräksi - Motorisen oppimisen havainnointi ja tukeminen -koulutus 9.10.2012, Kouvola

Hahmotusvaikeudet – ymmärrämmekö näkemäämme, hahmottamisen salat ja vaikeudet –koulutus 22.10.2012, Vaasa

Leikki-ikäisten lasten matemaattisten taitojen tukeminen – nallematikan matkassa varhaismatematiikan maailmaan -koulutus 7.11.2012, Tampere

Muisti ja oppiminen -teoriaa ja harjoituksia -koulutus 9.11.2012, Seinäjoki

Kouluikäisten kuntoutus -koulutus 12.-15.11.2012, Jyväskylä

Leikki-ikäisten lasten matemaattisten taitojen tukeminen – nallematikan matkassa varhaismatematiikan maailmaan -koulutus 14.11.2012, Helsinki

Syventävä näkökulma muistiin -koulutus 14.11.2012, Lahti

Maltili - tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ryhmämuotoinen tehostettu tuki -koulutukseen 15.11.2012, Helsinki

Tavoitteena sujuva lukutaito – teoriaa ja harjoituksia - koulutus 22.11.2012, Jyväskylä

Kun tunteet tempaavat - koulutus 22.11.2012, Oulu

Kognitiivisten taitojen ja oppimisvaikeuksien arviointi kouluikäisillä -koulutus 28.11.2012, Tampere

LIITE 4.

Niilo Mäki Instituutin julkaisut vuonna 2012

Väitöskirjat ja lisensiaatintyöt:

Pulkkinen-Kantonen, K. (2012). ”Valitse suurin luku” Tutkimus numeeristen perustaitojen hallinnasta 12 - 16 -vuotiailla lapsilla, joilla on kielellistä erityisvaikeutta. Kehityopsykologian lisensiaatintyö. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos.

Ronimus, M. (2012). Digitaalisen oppimispelin motivoivuus. Havaintoja Ekapeliä pelanneista lapsista. Psykologian väitöskirja. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research*, 437. Jyväskylän yliopisto.

Arviointi- ja harjoitusmenetelmät:

Kiiski, T., Närhi, V. & Peitso, S. (2012). *KUMMI 9. Työrauha kaikille - Toimintamalli työrauhaongelmien vähentämiseksi*. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.

Kunnari, S., Savinainen-Makkonen, T. & Saaristo-Helin, K. (2012). *Fonologiatesti – Lapsen äänteellisen kehityksen arviointimenetelmä*. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.

Valtonen, R. (2012). *LENE - Leikki-ikäisen lapsen neurologinen arvio LEIKKIKENTTÄKUVA*. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.

Artikkelit:

Ahonen, T., & Korkman, M. (2012, 1.4.2012). Vieraskynä: Oppimisvaikeuksiin pitää puuttua varhain. *Helsingin Sanomat*, p.A2.

Aro, T., Eklund, K., Nurmi, J-E., & Poikkeus A-M. (2012). Early language and behavioral regulation skills as predictors of social outcomes. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 2, 395 – 408.

Aro, T., Määttä, S., Laakso, M.-L., Tolvanen, A., & Poikkeus, A.-M (in revision). Associations between toddler-age communication and kindergarten-age self-regulatory skills. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*

Aro, T., Poikkeus, A.-M, Laakso, M.-L., Tolvanen, A., & Ahonen, T. (submitted). Associations between private speech, behavioural self-regulation, and cognitive abilities. *Child Language*

Hannonen, R., Komulainen, J., Riikonen, R., Ahonen, T., Eklund, K., Tolvanen, A., Keskinen, P. & Nuuja, A. (2012). Academic skills in children with early-onset type 1 diabetes: The effects of diabetes-related risk factors. *Developmental Medicine & Child neurology*, 54 (5), 457-463.

Huemer, S., Salmi, P. & Aro, M.(2012). Tavoitteena sujuva lukutaito. *NMI-Bulletin*, 2, 18–29.

Kiuru, N., Poikkeus, A.-M., Lerkkanen, M.-K., Pakarinen, E., Siekkinen, M., Ahonen, T., & Nurmi, J.-E. (2012). Teacher-perceived supportive classroom climate protects against detrimental impact of reading disability risk on peer rejection. *Learning and Instruction, 22* (5), 331-339.

Koponen, T. & Salmi, P. (2012). LukiMat - oppimisen arviointi. *Kielikukko, 2*, 2-6.

Koponen, T., Salmi, P., Eklund, K., & Aro, T. (painossa). Counting and RAN: Predictors of calculation and reading fluency. *Journal of Educational Psychology*.

Koponen, T., Salmi, P., Torppa, M., Eklund, K., Aro, T., Aro, M., Poikkeus, A.-M., Lerkkanen, M.-K, & Nurmi, J.-E. (submitted). Peer-reviewed scientific articles (sorted by publication year) Counting and Rapid Naming as Predictors of Arithmetic and Reading Fluency. *Journal of Educational psychology*

Latvala, J.-M., Koponen, T., Salmi, P., & Heikkilä, R. (2012). LukiMat-palvelu tukemassa lukemisen ja matematiikan taitojen oppimista ja oppimisen arviointia. *NMI-bulletin, 2/2012*.

Lautamo, T., Laakso, M.-L., Aro, T., & ahonen, T. (submitted). Test-retest reliability of the Play Assessment for Group Settings (PAGS) *American Journal of Occupational Therapy*

Mattinen, A., Kajamies, A., Räsänen, P., Hannula-Sormunen, M.M. & Lehtinen, E. (arvioitavana). Jänistarinat- ymmärtävän kuuntelemisen ohjelma varhaiskasvatukseen. *NMI-Bulletin*.

Meronen, A., Tiippana, K., Westerholm, J. & Ahonen, T. (2013). Audiovisual speech perception in children with developmental language disorders in degraded listening conditions. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 56*, 1–11.

Määttä, S., Laakso, M.-L., Tolvanen, A., Ahonen, T., & Aro, T. (2012). Developmental trajectories of early communications skills. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 55*, 1083 – 1096.

Rantanen, V. (2012). Ekapeli-oppimispeli maahanmuuttajalasten suomen kielen oppimisen tukena. *Puheterapeutti* (3), 14-15.

Rusanen, E., & Räsänen, P. (2012). Matematiikassa heikosti suoriutuneiden lasten laskustrategioiden kehitys. *NMI-Bulletin, 3*, 28–41.

Räsänen, P. (2012). Laskemiskyvyn häiriö eli dyskalkulia. *Duodecim, 128*, 63–72.

Viholainen, H., Aro, T., Purtsi, J., Tolvanen, A., & Cantell, M. (in revision). Connections between self-evaluated motor competence and psychosocial well-being in adolescence mediated by self-concept of physical education, reading and mathematics. *British Journal of Educational Psychology*

Kirjan luvut

Aro, M., Aro, T., Koponen, T., & Viholainen, H. (2012). Oppimisvaikeudet. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.). *Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa*. Vastapaino: Tampere.

Aro, T. (2012). ADHD itsesäätelykyvyn vaikeutena. Teoksessa V. Dufva & M. Koivunen (toim.) *ADHD Diagnostiikka, hoito ja hyvä arki*. PS-Kustannus.

Aunio, P, Hannula, M., & Räsänen, P. (2012). Matemaattisten taitojen varhaiskehitys. (ss. 53–84). Teoksessa T. Asunmaa & J. Vainionpää (toim.). *Samalta viivalta 6. Valtakunnallisen kasvatusalan valintayhteistyöverkoston kirjallisen kokeen aineisto 2012*. Opetus 2000, PS-Kustannus: Juva.

Närhi, V. (2012). ADHD-oireinen lapsi koulussa. Teoksessa V. Dufva & M. Koivunen (toim.), *ADHD. Diagnostiikka, hoito ja hyvä arki* (ss. 179-192). Jyväskylä: PS-kustannus.

Silven, M., Husu, J., Lepola, J. & Mattinen, A. (arvioitavana). Oppimisen jakouluvalmiuksien tukeminen varhaiskasvatuksen keinoin. Teoksessa K. Pyhältö, E. Vitikka & K. Nyyssölä (toim.), *Oppiminen ja pedagogiset käytännöt varhaiskasvatuksesta perusopetukseen*. OPH.

Kongressi- ja muut esitykset

Aro, M. & Salmi, P. Lukemissujuvuuden tukeminen kouluikässä – teoriaa, kokeiluja ja käytänteitä. Hyvä Alku –tapahtuma, 15.2.2012, Jyväskylä.

Ketonen, R. & Salmi, P. Lukutaidon tukeminen esi- ja alkuopetuksessa: Miten auttaa alkavaa lukijaa? KEOS 2012 – Keskisuomalainen kasvatus- ja opetusalan osaaminen –tapahtuma 24. –25.8.2012, Jyväskylä

Latvala, J-M. (2012). Ekapelistä apua lukemisen ja matematiikan oppimiseen. Esitys Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa –konferenssissa Hämeenlinnassa 19.-20.4.2012.

López-Rolón, A., Chagas, P., Alzugaray, D., Godoy, M., Räsänen, P., Shock, J., & Wood, G. (2012). Screening online de la discalculia. Transferencia de know-how internacional a Argentina. X Congreso Argentino de Neuropsicología. Jueves 1 de noviembre de 2012. Buenos Aires, Argentina.

Mattinen, A., Kajamies, A., Räsänen, P., Hannula-Sormunen, M.M. & Lehtinen, E. (2012). Kielellinen varhaiskuntoutus: Ymmärtävän kuuntelemisen ohjelma päiväkodeille ja kodeille. Esitys pidetty 15. Valtakunnallisessa tutkijatapaamisessa, 7.-8. 6. 2012, Jyväskylä.

Mattinen, A., Kajamies, A., Räsänen, P., Hannula-Sormunen, M.M. & Lehtinen, E. (2012). Pienten lasten kognitiivisten taitojen tukeminen päivähoiton varhaiskasvatuksessa ja kotona. Esitys pidetty Varhaiserityiskasvatuksen tutkijatapaamisessa, 21.5. 2012, Turku.

Mattinen, A. (2012). Mihin matematiikka on unohtunut pienten lasten varhaiskasvatuksesta? Esitys pidetty Educan Varhaiskasvatuksen seminaarissa 27.-28.1. 2012, Helsinki.

Mattinen, A. (2012). Varhaiset matikkapalikat järjestykseen! Nallematikasta apua matemaattisten perusvalmiuksien hankkimiseen. Esitys pidetty Hyvä Alku –tapahtumassa, 16.2.2012, Jyväskylä.

Mattinen, A., Kajamies, A., Räsänen, P., Hannula-Sormunen, M.M. & Lehtinen, E. (2012). Jänistarinat ja Nallematikka – lasten ymmärtävän kuuntelemisen ja varhaismatemaattisten taitojen tukeminen. Esitys KEOS-tapahtumassa Jyväskylässä 25.8.2012.

Määttä, S. (2012). Ammattiopistolaisten motivaation kehittyminen opintojen aikana: ennustajia ja vaikutuksia. Psykologia 2012 Kongressi, Turku.

Määttä, S. (2012). Motivation of Vocational School student: Consequences for School Achievement. Poster. XIII EARA Conference, Spetses.

Määttä, S., Kairaluoma, L., & Kiiveri, L. (2012). Ammattiin opiskelevien nuorten ongelmat motivaation näkökulmasta: Motivoimaa-projektin tuloksia 2009-2012. Suullinen esitys. 15. Valtakunnallinen oppimistutkimuksen tutkijatapaaminen, Jyväskylä.

Määttä, S., Korhonen, E., Ruuskanen, U., & Hannukkala, M. (2012): Mielen hyvinvointi-projekti. Amk- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät 7. - 8.11.2012, Tampere. Suullinen esitys.

Närhi, V. & Pihlakoski, L. (2012). ADHD:n psykososiaaliset tukimuodot kotona, päiväkodissa ja koulussa. Lääkäripäivät 2012, 9.-12. 1. 2012, Helsinki.

Närhi, V., Kiiski, T. & Peitso, S. (2012). Yleisen tuen malli työrauhan parantamiseksi yläkouluissa: Alustavat tulokset vaikuttavuustutkimuksesta. Oppimisvaikeuksien tutkimus Suomessa, 15. valtakunnallinen tutkijatapaaminen, 7.-8. 6. 2012, Jyväskylä. (sektioesitys).

Närhi, V., Kiiski, T. & Peitso, S. (2012). Opettajien ohjatulla yhteistyöllä voidaan parantaa työrauhaa yläkouluilla. Psykologia 2012-kongressi. 22. – 24. 8. 2012, Turku, Finland. (Suullinen esitys).

Paananen, M., & Räsänen, P. (2012). WISC-III ja WISC-IV suomalainen vertailututkimus. Suullinen esitys Oikeus Oppimiseen -päivillä Jyväskylässä 7.-8.6.2012.

Polet, J., Hellstrand, H., Koponen, T. (2012). Sukupuolten ja kieliryhmien väliset erot matematiikassa esi- ja alkuopetusikäisillä 15. valtakunnallinen tutkijatapaaminen Jyväskylässä 7.-8.6.2012

Pöyliö, H. & Aro, M. Lukusujuvuuden kehitys 2. kouluvuoden aikana. Oppimisvaikeuksien 15. valtakunnallinen tutkijatapaaminen 7. –8.6.2012, Jyväskylä.

Räsänen, P. (2012) Basic Number Skills of First to 4th Grade Children in Ethiopia. A presentation in the conference of the British Council on General Education Quality, Access and Equity: Research into Practice. 2-4 April 2012, Addis Ababa, Ethiopia.

Räsänen, P. (2012) Lapsityövoimaa, kamelikirjastoja ja kännykkäpelejä - Oppiminen ja oppimisvaikeudet kehitysmaissa. Suullinen esitys Oikeus Oppimiseen -päivillä Jyväskylässä 7.-8.6.2012.

Räsänen, P. (2012). Computer-assisted interventions (CAI) on dyscalculia. An invited presentation in The first Cambridge Conference and Workshop on Developmental Dyscalculia. 13-14 September, 2012. The Centre for Neuroscience in Education, Department of Psychology, Cambridge, UK.

Räsänen, P. (2012). Modalidad de enseñanza de Educación Inicial en Finlandia. An invited presentation in the 12º Encuentro Internacional de Educación Inicial y Preescolar. 12–14 November, 2012, Monterrey, México.

Pro gradu –opinnäytteet

Isaksson, V. (2012) *Suomea toisena kielenään puhuvien lasten sanaston hallinta ja matemaattiset taidot: Pilottitutkimus kuvasanavarastotestistä*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Erityispedagogiikan laitos, Jyväskylän yliopisto.

Koho, H. (2012). *MAKEKO ja muu matemaattinen suoriutuminen: yhteys sukupuoleen ja etniseen taustaan 2. – 4. luokalla*. Psykologian pro gradu –tutkielma. Psykologian laitos. Helsingin yliopisto.

Verkkomateriaali

LukiMat-hankkeen työryhmä. (2012). Ekapeli-Aloitutus. www.ekapeli.fi.

LukiMat-hankkeen työryhmä. (2012). Ekapeli-Lukeminen. www.ekapeli.fi.

LukiMat-hankkeen työryhmä & Ekapeli-Maahanmuuttaja-hankkeen työryhmä. (2012). Ekapeli-Maahanmuuttaja –harjoitusmenetelmän uudet kieliversiot. www.ekapeli.fi.

Räsänen, P., Maslov, O., Dehaene, S., & Wilson, A. (2013). Numerorata, versio 3 -suomenkielinen versio. Numberrace learning game. <http://sourceforge.org/projects/numberrace>

Räsänen, P. (2012). Kognitiivisen toimintakyvyn yleiskartoitus. Lomake. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/kognitiivisen-toimintakyvyn-arviointi>

Räsänen, P. (2012). Matemaattisten taitojen peruskartoitus. Lomake. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/matemaattisten-taitojen-peruskartoitus>.

Räsänen, P. (2012). MATLE (Math Assessment Leaflet- Matematiikan Arvioinnin Lehdykkä). Yksilöllinen matemaattisten taitojen vuorovaikutteinen arviointitehtävistö. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/matemaattisten-taitojen-peruskartoitus/matile-ohjekirjanen>.

Räsänen, P. (2012). Matematiikan perusopetuksen sanaluettelo. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/matematiikan-sanasto/matematiikan-sanasto> .

Schachenhofer, M. & Räsänen, P. (2012). Schachenhofer matematiikan kuva-sanavarastotesti. Jyväskylä: NMI. <http://www.lukimat.fi/matematiikka/monimat/matematiikan-sanasto/smst>

LIITE 5

Niilo Mäki Instituutin projektit vuonna 2012

(projektin nimi, rahoittaja, kesto, vastuhenkilö)

Psykologis-pedagogisten menetelmien kehittäminen oppimisen tukemiseksi ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisemiseksi (RAY/Ak2), Pekka Räsänen

Lukemissujuvuuden kehittämisen tukeminen kouluikässä (RAY/C21), 2012-2014, Paula Salmi

Pienten lasten kognitiivisten kehitysviivästymien perhekeskeinen kuntoutus (RAY C22) 2010-2013, Aino Mattinen

Oppimisvaikeudet ja lapsen oma kokemus, OMIS (RAY C24) 2011-2013, Mika Paananen

Tietoverkkovälitteinen lukemisen ja matematiikan oppimis- ja arviointiympäristö LukiMat (OKM) 2007-2014, VilleMönkkönen (lukeminen) ja Tuire Koponen (matematiikka, LukiMat - oppimisen arviointi)

Maahanmuuttajalasten lukemisen taitojen kehittäminen verkkovälitteisesti (OKM) 2009-2013, Vesa Rantanen

Mielen hyvinvointi-levittämishanke, 2012-2013, Sami Määttä

Monimat - Maahanmuuttajalasten matematiikan perustaitojen tukeminen (OKM) 2009-2012, Pekka Räsänen

Opetushallituksen tukema yhteistyö Haukkarannan koulun kanssa (OPH), Tiina Siiskonen

MOTIVOIMAA - opiskelun keskeytysriskien arviointi ja ehkäisykeinot toisella asteella (ESR/OPH) 2009-2012, Leila Kairaluoma

Työrauha kaikille-hanke (OPH Kelpo-verkosto) 2011-2012, Tiina Kiiski

Polkuja ja Polkuja 2-hankkeet (ESR/OPH) 2011-2012, Elisa Salmi ja Sami Määttä (kumppanuusprojekti Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän kanssa)

Afrikkalaislasten äidinkielellään lukemaan oppimisen turvaaminen – laajemman hankkeen valmistelu, SWAHI (UM) 2011-2012, Ritva Ketonen

Dysleksian kohdanneiden afrikkalaislasten lukemaanoppimismahdollisuuksien parantaminen, GraphoLearn Diploma Training programme (UM) 2012-2014, Ritva Ketonen